

Η ΑΠΟΤΥΠΩΣΗ ΤΗΣ ΚΗΦΙΣΙΑΣ ΜΕ ΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ G.I.S

Τ.Ε.Ι ΠΕΙΡΑΙΑ
ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΔΟΜΙΚΩΝ ΕΡΓΩΝ

ΑΛΕΞΑΝΔΡΑ ΧΟΝΔΡΟΥ
ΑΝΤΩΝΗΣ ΒΕΝΙΕΡΗΣ
ΔΩΡΑ ΤΕΜΕΝΟΥ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΟ G.I.S.	3
2. ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΗ ΘΕΣΗ-ΚΛΙΜΑ-ΤΟΠΟΓΡΑΦΙΑ ΚΗΦΙΣΙΑΣ	4
3. ΙΣΤΟΡΙΑ ΚΗΦΙΣΙΑΣ ΑΠΟ ΤΟΝ 15 ^ο ΕΩΣ ΚΑΙ ΤΟΝ 20 ^ο ΑΙΩΝΑ	4
4. ΟΙ ΠΛΗΘΥΣΜΙΑΚΕΣ ΑΛΛΑΓΕΣ ΣΤΗΝ ΚΗΦΙΣΙΑ	6
5. Η ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ ΤΗΣ ΚΗΦΙΣΙΑΣ	10
5.1. Β ΙΛΑ ΚΑΖΟΥΛΗ	11
5.2. ΒΙΛΑ ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ ΜΠΕΝΑΚΗ	13
5.3. ΒΙΛΑ ΣΤΕΦΑΝΟΥ ΚΑΙ ΠΗΝΕΛΟΠΗΣ ΔΕΛΤΑ	14
5.4. ΟΙ ΕΚΚΛΗΣΙΕΣ ΚΑΙ ΤΑ ΕΞΩΚΚΛΗΣΙΑ ΤΗΣ ΚΗΦΙΣΙΑΣ	16
5.4.1. ΤΟ ΕΚΚΛΗΣΑΚΙ ΤΟΥ ΠΡΟΦΗΤΗ ΗΛΙΑ	16
5.4.2. Ο ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΚΟΣ ΝΑΟΣ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ	17
6. ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΤΗΤΕΣ ΤΗΣ ΚΗΦΙΣΙΑΣ	19
6.1. ΘΕΟΔΩΡΟΣ ΔΗΛΗΓΙΑΝΝΗΣ	19
7. ΤΑ ΝΕΡΑ ΤΗΣ ΚΗΦΙΣΙΑΣ	21
7.1 ΤΟ ΑΔΡΙΑΝΕΙΟ ΥΔΡΑΓΩΓΕΙΟ	21
7.2 ΑΜΠΟΛΕΣ- ΑΥΤΟΣΧΕΔΙΑ ΦΡΑΓΜΑΤΑ ΥΔΡΟΛΗΨΙΑΣ	23
7.3 Ο ΚΗΦΙΣΟΣ ΠΟΤΑΜΟΣ	24
8. ΤΟ ΠΡΑΣΙΝΟ ΤΗΣ ΚΗΦΙΣΙΑΣ	24
8.1 ΤΟ ΑΛΣΟΣ ΤΗΣ ΚΗΦΙΣΙΑΣ	24
8.2 ΠΩΣ ΔΗΜΙΟΥΡΓΗΘΗΚΕ ΤΟ ΑΛΣΟΣ	25
8.3. ΑΓΓΛΙΚΟΙ ΚΗΠΟΙ	27
8.4. ΓΑΛΛΙΚΟΙ ΚΗΠΟΙ	29
8.5. ΑΝΘΟΚΗΠΟΥΡΟΙ ΚΗΦΙΣΙΑΣ	30
9. ΜΕΣΑ ΜΕΤΑΦΟΡΑΣ ΤΗΣ ΕΠΟΧΗΣ	32
9.1. ΠΛΑΤΕΙΑ ΠΛΑΤΑΝΟΥ	32
9.2. ΓΡΑΦΙΚΟΙ ΑΜΑΞΑΔΕΣ	33
10. ΤΟ ΠΡΑΣΙΝΟ ΤΗΣ ΚΗΦΙΣΙΑΣ ΣΗΜΕΡΑ	38
10.1. ΔΕΙΘΑΛΗ ΚΑΛΛΩΠΙΣΤΙΚΑ ΚΑΙ ΔΑΣΙΚΑ ΔΕΝΔΡΑ	38
11. ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΠΤΥΧΙΑΚΗΣ ΑΣΚΗΣΗΣ	56
12. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	57

Πρόλογος

Η εργασία αυτή αποτελεί την Πτυχιακή μας Εργασία στα πλαίσια των σπουδών μας στο τμήμα Δομικών Έργων του ΤΕΙ Πειραιά. Υπό την επίβλεψη της καθηγήτριας Μπουρμπαχάκη Ασπασία .

Η παρούσα εργασία είχε ως σκοπό την αποτύπωση πρασίνου της Κηφισιάς με το πρόγραμμα G.I.S.

Αισθανόμαστε την υποχρέωση να ευχαριστήσουμε θερμά την καθηγήτρια Μπουρμπαχάκη Ασπασία, τόσο για την ανάθεση του θέματος, όσο και για το αμείωτο ενδιαφέρον και την προθυμία της στην εξεύρεση πληροφοριών, για τις εύστοχες υποδείξεις σχετικά με τον τρόπο χειρισμού του θέματος καθώς επίσης και για την αμέριστη βοήθεια, καθοδήγηση, συμπαράσταση και υποστήριξη που μας παρείχε όλο αυτό το διάστημα.

Ένα μεγάλο ευχαριστώ στους γονείς μας ,για την εμπιστοσύνη τους στις δυνάμεις μας, για την συνεχή συμπαράσταση και υποστήριξη που είχαμε από μέρος τους καθώς για την κατανόηση που μας έδειξαν ιδιαίτερα κατά την διάρκεια των σπουδών μας .

Αθήνα, Ιανουάριος 2009

Αλεξάνδρα Χονδρού
Αντώνης Βενιέρης
Δώρα Τεμένου

1.ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΟ G.I.S.

Ένα Σύστημα Γεωγραφικών Πληροφοριών (ΣΓΠ), γνωστό ευρέως και ως G.I.S. Geographic Information Systems, είναι ένα σύστημα διεύθυνσης χωρικών δεδομένων (spatial data) και συσχετισμένων ιδιοτήτων. Στην πιο αυστηρή μορφή του, είναι ένα ψηφιακό σύστημα, ικανό να ενσωματώσει, αποθηκεύσει, προσαρμόσει, αναλύσει και παρουσιάσει γεωγραφικά-σημασμένες (geographically - referenced) πληροφορίες. Σε πιο γενική μορφή, ένα ΣΓΠ είναι ένα εργαλείο "έξυπνου χάρτη" το οποίο επιτρέπει στους χρήστες του να δημιουργήσουν διαδραστικά ερωτήσεις (αναζητήσεις δημιουργούμενες από τον χρήστη), να αναλύσουν τα χωρικά δεδομένα (spatial data) και να τα προσαρμόσουν. Βασικό χαρακτηριστικό των ΣΓΠ είναι ότι λειτουργούν με γεωγραφικές συντεταγμένες σε αντίθεση με άλλα συστήματα διανυσματικής σχεδίασης (CAD).

Τα Συστήματα Γεωγραφικών Πληροφοριών (ΓΠΣ) είναι πληροφοριακά συστήματα (Information Systems) που παρέχουν την δυνατότητα: συλλογής, διαχείρισης, αποθήκευσης, επεξεργασίας, ανάλυσης και οπτικοποίησης σε ψηφιακό περιβάλλον των δεδομένων που σχετίζονται με τον χώρο. Τα δεδομένα αυτά συνήθως λέγονται γεωγραφικά ή χαρτογραφικά ή και χωρικά και μπορεί να συσχετίζονται με μια σειρά από περιγραφικά δεδομένα τα οποία και τα χαρακτηρίζουν μοναδικά.

Η χαρακτηριστική δυνατότητα που παρέχουν τα GIS είναι αυτή της σύνδεσης της χωρικής με την περιγραφική πληροφορία (η οποία δεν έχει από μόνη της χωρική υπόσταση). Η τεχνολογία που χρησιμοποιείται για την λειτουργία αυτή βασίζεται: είτε στο σχεδιακό μοντέλο δεδομένων (relational), όπου τα περιγραφικά δεδομένα πινακοποιούνται χωριστά και αργότερα συσχετίζονται με τα χωρικά δεδομένα μέσω κάποιων μοναδικών τιμών που είναι κοινές και στα δύο είδη δεδομένων, είτε στο αντικειμενοστραφές μοντέλο δεδομένων (object-oriented), όπου τόσο τα χωρικά όσο και τα περιγραφικά δεδομένα συγχωνεύονται σε αντικείμενα, τα οποία μπορεί να μοντελοποιούν κάποια αντικείμενα με φυσική υπόσταση (π.χ. κατηγορία = "δρόμος", όνομα = "Πανεπιστημίου", γεωμετρία = "[X1,Y1],[X2,Y2]...", πλάτος = "20μέτρα"). Το αντικειμενοστραφές μοντέλο τείνει να χρησιμοποιείται όλο και περισσότερο σε εφαρμογές GIS εξαιτίας των αυξημένων δυνατοτήτων του σε σχέση με το σχεδιακό μοντέλο, λόγω της δυνατότητας που παρέχει για την εύκολη και απλοποιημένη μοντελοποίηση σύνθετων φυσικών φαινομένων και αντικειμένων με χωρική διάσταση.

Πολλές φορές η ολοκληρωμένη έννοια των GIS (integrated GIS concept) επεκτείνεται για να συμπεριλάβει τόσο τα δεδομένα (που αποτελούν ουσιαστικά τον πυρήνα τους), το λογισμικό και τον μηχανικό εξοπλισμό όσο και τις διαδικασίες και το ανθρώπινο δυναμικό που αποτελούν αναπόσπαστα τμήματα ενός οργανισμού, ο οποίος έχει σαν πρωταρχική του δραστηριότητα την διαχείριση πληροφορίας με την βοήθεια GIS.

2. ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΗ ΘΕΣΗ-ΚΛΙΜΑ-ΤΟΠΟΓΡΑΦΙΑ ΤΗΣ ΚΗΦΙΣΙΑΣ

Η Κηφισιά βρίσκεται σε απόσταση 15 χιλιομέτρων βορειοδυτικά των Αθηνών, κοντά στους δυτικούς πρόποδες του Πεντελικού όρους και σε ύψους 280 μέτρων σε κατάφυτη περιοχή.

Η φυσική ομορφιά, τα πλούσια νερά των πηγών του Κηφισού ποταμού, το ήπιο κλίμα τους, συντελούσαν ώστε η Κηφισιά να θεωρείται ένα από τα ωραιότερα θέρετρα. Βεβαία το χωριό ήταν μικρό σε έκταση και περιοριζόνταν σε μικρή ακτίνα γύρω από τους λόφους του αγίου Δημητρίου και του Προφήτη Ηλία .

Δυτικά και νοτιά του άλσους το οποίο εκτείνεται μεταξύ της πλατείας και του σιδηροδρομικού σταθμού, υπάρχει η συνοικία του προφήτη Ηλία οπου υπάρχει και ο φερώνυμος ναός επάνω στο λόφο.

Από την πλατεία ο δρόμος προς τα Ανατολικά και Βορειοανατολικά οδηγεί στην Πλατεία του Κεφαλαρίου. Βόρεια, κατευθυνόμεστε στο ρέμα της Πύρνας και στη περιοχή του Στροφυλίου.

Οι παλιοί κάτοικοι της Κηφισιάς έλεγαν ότι η Κηφισιά δεν έχει παντού το ίδιο κλίμα. Πίστευαν ότι το κλίμα ήταν ξηρό στα Αλώνια και στο Κεφαλάρι και πιο υγρό στην κάτω Κηφισιά(νότια του άλσους) και στο Στροφύλη, όπου το υψόμετρο κυμαίνεται στην περιοχή, η οποία εκτείνεται από τις βορειοδυτικά της Πεντέλης ως τον Κηφισό και φθάνει χαμηλά ως σύνορα του Μενιδίου, πέρα από την Εθνική Οδό.

3. ΙΣΤΟΡΙΑ ΚΗΦΙΣΙΑΣ ΑΠΟ ΤΟΝ 15^ο ΕΩΣ ΚΑΙ ΤΟΝ 20^ο ΑΙΩΝΑ

Η Κηφισιά, λόγω της γεωγραφικής θέσης και του φυσικού της πλούτου αποτελούσε πόλο έλξης για τους Τούρκους κατακτητές και την μακροχρόνια παραμονή τους σε αυτήν.

Μετά την άλωση της Πόλης ο ελληνισμός ήταν αποκεφαλισμένος και αποπροσανατολισμένος μέσα στο χάος και στο αδιέξοδο των αλληπάλληλων καταστροφών. Με εντολή του Μωάμεθ Β', ισχυρές τούρκικες δυνάμεις έφτασαν στην Αττική, τον Ιούνιο του 1456 , αφού κατέλαβαν την Αθήνα έγιναν και κύριοι της Ακρόπολης μετά από δίχρονη πολιορκία.

«Ο δε Ομάρ, ούτινος την ωμότητα είχεν ήδη γνωρίσει η και υπό του πατρός του δεινοπαθήσασα Ελλάς, παραλαβών τας Θεσσαλικάς ορδάς, εισέβαλεν εις την Αττικήν, καίων, σφάζων, εξανδραποδίζων, ατιμάζων, ως άξιος δούλος του Τουρκικού ονόματος». Αυτά σύμφωνα με το κείμενο 'Εισβολή και Πανωλεθρία''. Τα ίδια έκαναν και στην Κηφισιά αλλά σεβάστηκαν το πράσινο της. Προφύλαξαν τα νερά της , βάζοντας ένοπλους φύλακες κοντά στις πηγές.

Ο Σουλτάνος Μωάμεθ Β΄ χαρακτηρίζεται ως « φιλέλληνας » από τον βιογράφο του Κριτόβουλο, ο οποίος σε ένα απόσπασμα του μας πληροφορεί ότι ο Πορθητής γνώριζε την ιστορία της αρχαίας Αθήνας και την επισκέφθηκε και το 1458 αλλά και το 1460 .

Ένα απόσπασμα από το βιβλίο του Κ. Μπίρη «Τα Αττικά του Ελβιά Τσελεμπί » κάνει αναφορά για την Κηφισιά του 17^{ου} αιώνα λέγοντας: *''Είναι κωμόπολης μέσα σε κάμπο εύφορο, στολισμένη με τριακόσια παραδεισένια όμορφα σπίτια, σκεπασμένα με κεραμίδια, της οποίας οι κάτοικοι είναι μισοί μουσουλμάνοι και μισοί άπιστοι ραγιάδες. Περίφημα είναι τα όμορφα, τραγανά άσπρα κεράσια της. Οι ράχες της, τα χέρσα μέρη της είναι στολισμένα μόνο με ελιές, και στην κορφή κάθε ράχης της είναι στημένη από μια εκκλησούλα''*.

Το τέλος της πρώτης περιόδου της Τουρκοκρατίας τον 15^ο – 17^ο αιώνα, σημαδεύεται από μια σχετική στασιμότητα ανάπτυξης. Παρόλα αυτά η Κηφισιά , κατοικείται, το μορφωτικό επίπεδο της δεν παραμένει στάσιμο και οι κάτοικοι της ασχολούνται με την γεωργία και την κτηνοτροφία.

Το τέλος της Επανάστασης βρήκε την Αττική κατεστραμμένη. Μεγάλο τμήμα του ελαιώνα είχε καεί και στα χώρια απέμειναν ελάχιστοι κάτοικοι. Στην Κηφισιά υπήρχαν μόνο 181 κάτοικοι.

Οι κύριοι ιδιοκτήτες της Κηφισίας και του Αμαρουσίου κατά την περίοδο της Τουρκοκρατίας ήταν η Μόνη Πετράκη και οι Οθωμανοί.

Οι ιδιοκτησίες των Τούρκων στην Κηφισιά ήταν 72 και στο Μαρούσι 55.

Οι μεγάλες εκτάσεις άνηκαν στο βακούφι της βαλιντέ, όπου σύμφωνα με το Πρωτόκολλο του Λονδίνου θα περιέρχονταν στο ελληνικό κράτος ως εθνικές γαίες, αφού η γή αποτελούσε το βασικότερο πλουτοπαραγωγικό πόρο της χώρας, ενώ οι Τούρκοι που εγκατέλειπαν την Αττική μπορούσαν να πουλήσουν τις ακίνητες περιουσίες τους.

Η διαδικασία αυτή προχώρησε από το 1831 και εξής, οπότε εκποιήθηκαν τεράστιες εκτάσεις καλλιεργήσιμης γης και δασών.

Το νεοσύστατο ελληνικό κράτος δεν είχε την δυνατότητα να αγοράσει γη αυτού του είδους , και τελικά την κυριαρχούσαν οι πλούσιοι Έλληνες του εξωτερικού και κάποιοι άλλοι αλλοδαποί.

Στις ευρύτερες περιοχές της Κηφισίας του Αμαρουσίου και του Χαλανδρίου, συναντώνται ως αγοραστές γνωστοί πλούσιοι Έλληνες της Διασποράς όπως Φαναριώτες και ξένοι. Με αυτόν τον τρόπο όλες σχεδόν οι δασικές εκτάσεις της Αττικής ανήκαν στην ιδιοκτησία λίγων πλούσιων γαιοκτημόνων και στην Εκκλησία που κατείχε χιλιάδες στρέμματα γης. Πολλά κτήματα της Κηφισίας αγοράστηκαν από τους πολιορκητές της Ακρόπολης από τους αντιπροσώπους των Τούρκων αντί ελαχίστου τιμήματος. Ακόμα ένας τρόπος απόκτησης γης ήταν η καθιέρωση διαταγμάτων , με τα οποία παραχωρούνταν εκτάσεις γης σε παλιούς αγωνιστές της Επανάστασης του 1821. Για να εκτονώσει την έντονη δυσαρέσκεια που προέκυψε από την διάλυση όλων των άτακτων σωμάτων και για να εμφανιστεί ως προστάτιδα των αγωνιστών του 1821, η Αντιβασιλεία αποφάσισε ότι: ο κάθε αγωνιστής είχε δικαίωμα να πάρει έκταση δυο στρέμματα γης για την ανέγερση οικίας και τη φύτευση κήπου. Σύμφωνα με τον νόμο αυτό ιδιοκτησία των γαιών θα ήταν πλήρης, αφού θα καλλιεργούνταν και δεν θα νοικιάζονταν. Επίσης το είδος των καλλιεργειών που έπρεπε να είχαν οι ιδιοκτήτες καθοριζόταν

από τον νόμο όπως ελιές, μουριές, αμπέλια, κορινθιακές σταφίδες κ.λπ. Οι διατάξεις αυτές είναι γνώστες ως «νόμος περί προικοδότησης».

Παρ' όλα αυτά πραγματοποιήθηκαν έντονες προσπάθειες για την κρατικοποίηση των λιβαδιών, τα οποία κατά την Τουρκοκρατία αποτελούσαν κοινόχρηστο και αναπαλλοτρίωτο χώρο.

Το κόστος καλλιέργειας στη Ελλάδα τότε ήταν πολύ μεγάλο. Η μόνη γνώση που είχαν για να δοθούν νέες δυνάμεις στη γη ήταν η αγρανάπαυση. Τα κτήματα χωρίζονταν σε ποτιστικά και ξερικά. Οι πιο σίγουροι πόροι ήταν τα ελαιόδεντρα και οι μουριές λόγω των μεταξοσκωλήκων, παρ' όλο που οι περισσότερες καλλιέργειες της ελιάς είχαν καταστραφεί από την Επανάσταση.

Εκτός από τους δυσβάστακτους φόρους που ήταν αναγκασμένοι να πληρώνουν οι αγρότες στην ύπαιθρο, είχε αναπτυχθεί το φαινόμενο της ληστείας. Αιτία της, ήταν η διάλυση όλων των άτακτων στρατευμάτων που αγωνίστηκαν για την ελευθέρια, από την Αντιβασιλεία. Όλοι σχεδόν οι αγωνιστές της Επανάστασης του '21 έγιναν ληστές. Το 1871 η ληστεία εξαλείφθηκε όταν ο Αλέξανδρος Κουμουνδούρος πέτυχε την ψήφιση του νόμου για την διανομή των 2.650.000 στρεμμάτων, τα οποία χωρίστηκαν σε 357.217 κλήρους και μοιράστηκαν σε ακτήμονες αγρότες. Η Αττική αποτελούσε εξαίρεση στο νόμο περί αναδασμού, καθώς και οι μεγάλοι γαιοκτήμονες της περιοχής είχαν πετύχει την πλήρη αναγνώριση των δικαιωμάτων στις ιδιοκτησίες τους, τις οποίες μετέτρεψαν σε τσιφλίκια.

Μετά την εδραίωση του ελληνικού κράτους, η καταπράσινη Κηφισιά αποτελούσε πόλο έλξης πολλών επιφανών της εποχής αλλά εξακολουθούσε να είναι μια κωμόπολη. Στην πρώτη μεγάλη κοινωνική εκδήλωση που πήρε μέρος στην Κηφισιά τον Ιούλιο του 1837, παρευρέθηκε και ο βασιλιάς Όθωνας, ο οποίος ήταν από τους πρώτους που ανακάλυψαν την φυσική ομορφιά της περιοχής με αποτέλεσμα να κατοικεί σε ένα σπίτι στην σημερινή οδό Όθωνος.

Στα τέλη του 19^{ου} αιώνα έφτασαν στην Κηφισιά πολλοί ομογενείς από την Κωνσταντινούπολη και την Αίγυπτο, καθώς και πολλοί μέτοικοι από διάφορα μέρη της Ελλάδας. Έτσι η πολίχνη εκτεινόταν σε μικρή ακτίνα γύρω από τους λόφους του Αγίου Δημητρίου και του Προφήτη Ηλία.

Το Κεφαλάρι ως τις αρχές του 20^{ου} αιώνα ήταν μια απομακρυσμένη αγροτική περιοχή στην οποία διέμεναν ορισμένοι νομάδες, που έσπερναν κυρίως κριθάρι. Το Κεφαλάρι αναπτύχθηκε μετά τον Α' Παγκόσμιο πόλεμο, όταν άρχισαν να οικοδομούνται ξενοδοχεία και επαύλεις.

4. ΟΙ ΠΛΗΘΥΣΜΙΑΚΕΣ ΑΛΛΑΓΕΣ ΣΤΗΝ ΚΗΦΙΣΙΑ

Το 1506, πενήντα χρόνια μετά την κατάληψη της Αθήνας από τους Οθωμανούς, ο πληθυσμός της πόλης αποτελούνταν από 1.761 χριστιανικές οικογένειες και μόνο μια μουσουλμανική. Ο πληθυσμός αυξήθηκε τόσο, ώστε η Αθήνα ήταν η τέταρτη σε πληθυσμό πόλη μετά την Κωνσταντινούπολη, την Ανδριανούπολη και την Θεσσαλονίκη. Το ίδιο έτος υπήρχαν στην Αθήνα 3.208 νοικοκυριά, το 98.2% των οποίων αντιστοιχούσε σε οικογένειες χριστιανών και το 1,8% σε μουσουλμανικές.

Ο πληθυσμός πολλαπλασιαζόταν και εκτιμάται ότι έφτασε στους 16.000-18.000 κατοίκους. Στα περίχωρα της Αθήνας υπήρχαν 36 χωρία, από τα οποία τα επτά ήταν ελληνικά και τα άλλα 29 Αρβανίτικα. Στα χωρία αυτά αντιστοιχούσαν 380 ελληνικές εστίες και 645 Αρβανιτών. Στα αμιγώς ελληνικά "χωρία" ανήκε η Κηφισιά, ο πληθυσμός της οποίας ήταν ανάλογος με την συνεχή αυξητική πορεία του πληθυσμού της Αθήνας.

ΠΕΡΙΟΧΗ	ΕΤΟΣ / ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ			ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ
	1506	1540	1570	
ΜΕΝΙΔΙ	72	100	136	ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΧΩΡΙΟ
ΜΑΡΚΟΠΟΥΛΟ	23	54	61	ΑΡΒΑΝΙΤΟΧΩΡΙ
ΧΑΣΙΑ	33	94	100	ΑΡΒΑΝΙΤΟΧΩΡΙ
ΜΑΡΟΥΣΙ	101	177	256	ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΧΩΡΙΟ
ΚΗΦΙΣΙΑ	138	321	343	ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΧΩΡΙΟ

*Πίνακας Κατανομής Πληθυσμού
Στοιχεία Στατιστικής Υπηρεσίας Αττικής*

Σύμφωνα με τα παραπάνω στοιχεία η Κηφισιά ήταν το μεγαλύτερο "χωρίο" της Αττικής. Η ανάπτυξη της εμφάνιζε ετήσιο ρυθμό αύξησης που έφτανε το 3,9% , η οποία οφειλόταν εν μέρη στο ότι η Κηφισιά αποτελούσε διοικητικό κέντρο των Οθωμανών. Την αύξηση των κατοίκων της Αττικής ακολούθησε η εδαφική εξάπλωσή της, η οποία γινόταν κατά βάση με την ένταξη νέων εκτάσεων στα ήδη καλλιεργημένα εδάφη. Η Κηφισιά πιθανότατα ακολούθησε αυτό τον τρόπο ανάπτυξης και επεκτάθηκε προς τα πλησιέστερα βουνά της περιοχής και προς τον Κηφισό. Η κύρια πηγή πλούτου της ήταν η ελαιοπαραγωγή και γενικά η συστηματική εκμετάλλευση του ελαιώνα που βρισκόταν γύρω από την πόλη. Από τον πίνακα που ακολουθεί φαίνεται η αγροτική παραγωγή και η οικονομική ανάπτυξη της Κηφισιάς κατά τον 16^ο αιώνα.

ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΚΡΙΘΑΡΙΟΥ			
ΕΤΟΣ	ΚΙΛΑ	ΚΙΛΑ ΑΝΑ ΝΟΙΚΟΚΥΡΙΟ	ΧΡΗΜΑΤΙΚΗ ΑΞΙΑ ΑΝΑ ΝΟΙΚ. ΣΕ ΑΣΠΡΑ
1506	91.200	660	42
1540	142.400	786	44
1570	242.000	699	132

*Πίνακας Ετησίας Παραγωγής Κριθαριού
Στοιχεία Στατιστικής Υπηρεσίας Αττικής*

ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΣΙΤΟΥ			
ΕΤΟΣ	ΚΙΛΑ	ΚΙΛΑ ΑΝΑ ΝΟΙΚΟΚΥΡΙΟ	ΧΡΗΜΑΤΙΚΗ ΑΞΙΑ ΑΝΑ ΝΟΙΚ. ΣΕ ΑΣΠΡΑ
1506	134.000	974	163
1540	12.800	39	15
1570	32.000	92	25

*Πίνακας Ετησίας Παραγωγής Σιταριού
Στοιχεία Στατιστικής Υπηρεσίας Αττικής*

Από τα τέλη του 19^{ου} αιώνα, έγιναν στην Κηφισιά οι πληθυσμιακές αλλαγές. Οι αλλαγές αυτές άρχισαν να ηρεμούν κατά την δεκαετία του '30, δηλαδή κατά τη λεγόμενη Belle Époque της Κηφισίας.

Ο πληθυσμός της Κηφισίας τη δεκαετία αυτή από 1.500 κατοίκους που είχε, έφθασε τις 7.000 το 1925. Και βέβαια, κατά την διάρκεια του καλοκαιριού διπλασιάζονταν. Η Κηφισιά είχε πλέον καθιερωθεί ως ένα από τα καλύτερα θέρετρα της Ευρώπης.

Την εποχή αυτή, τα έντονα πολιτικά πάθη είχαν ηρεμήσει και οι ανθρώπινες σχέσεις αναθερμάνθηκαν. Για να πραγματοποιηθεί φυσικά αυτό, βοήθησαν ιδιαίτερα οι εφημέριοι από τις τρεις ενορίες, δηλαδή του Αγίου Δημητρίου, της Μεταμορφώσεως και του Αγίου Γεωργίου. Ακόμη οι εφημέριοι έκαναν προσπάθειες για τη ομαλή συμβίωση των ντόπιων κατοίκων μαζί με τους πρόσφυγες, που είχαν έρθει από την Μ. Ασία και με τους άλλους Έλληνες, που είχαν έρθει από την Πελοπόννησο, τις Κυκλάδες και από άλλα μέρη της Ελλάδας.

Σιγά-σιγά ο πληθυσμός της Κηφισιάς όλο και αυξανόταν. Σύμφωνα με τις τελευταίες απογραφές του 2001, της Στατιστικής Υπηρεσίας, στην Κηφισιά κατοικούν 43,929 πολίτες, όπως παρατηρούμε στον πιο κάτω πίνακα.

ΑΠΟΓΡΑΦΕΣ 2001			
ΔΗΜΟΣ ΚΗΦΙΣΙΑΣ	ΑΣΤΙΚΑ(ΑΣ) ΚΑΙ ΑΓΡΟΤΙΚΑ(ΑΓ)	ΠΕΔΙΝΑ(Π) ΗΜΙΟΡΕΙΝΑ(Η) ΟΡΕΙΝΑ(Ο)	ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ
0-4	ΑΣ	Η	1,988
5-9	ΑΣ	Η	1,921
10-14	ΑΣ	Η	2,142
15-19	ΑΣ	Η	2,494
20-24	ΑΣ	Η	2,813
25-29	ΑΣ	Η	3,161
30-34	ΑΣ	Η	3,329
35-39	ΑΣ	Η	3,095
40-44	ΑΣ	Η	3,331
45-49	ΑΣ	Η	3,238
50-54	ΑΣ	Η	3,533
55-59	ΑΣ	Η	2,824
60-64	ΑΣ	Η	2,681
65-69	ΑΣ	Η	2,346
70-74	ΑΣ	Η	2,146
75-79	ΑΣ	Η	1,355
80-84	ΑΣ	Η	890
85+	ΑΣ	Η	642
ΣΥΝΟΛΟ			43,929

*Πίνακας Κατανομής Πληθυσμου Ανά Έτη
Στοιχεία Στατιστικής Υπηρεσίας Αττικής*

5. Η ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ ΤΗΣ ΚΗΦΙΣΙΑΣ

Η Κηφισιά από τους Ρωμαϊκούς χρόνους υπήρξε τόπος παραθερισμού των εύπορων Αθηναίων. Κατά την διάρκεια της Ενετοκρατίας οι επιφανέστεροι Ενετοί είχαν αναγειρεί οχυρωμένες επαύλεις, πύργους. Επί Τουρκοκρατίας οι Τούρκοι που κατοικούσαν στην Κηφισιά είχαν στην κατοχή τους κτήματα. Στη συνέχεια πέρασαν σε Έλληνες που ήρθαν κυρίως από την Πελοπόννησο αλλά και από νησιά του Αιγαίου και του Ιονίου και τα αγόρασαν.

Πέρασαν πολλά χρόνια από την ίδρυση του ελληνικού κράτους για να αρχίσει η Κηφισιά να παίρνει την μορφή του παραθεριστικού προαστίου. Μόλις το 1880 η μεγαλοαστική τάξη του ανεξάρτητου ελληνικού κράτους αρχίζει να αισθάνεται την ανάγκη μιας δεύτερης θερινής κατοικίας.

Οι μηχανικοί άρχισαν να εκπονούν πολεοδομικά σχέδια, κατασκεύαζαν πλατείες, ύψωσαν αρχοντικά και παλάτια.

Η Κηφισιά ήταν ίσως η μοναδική πόλη της Ελλάδας που ο μεγάλος αριθμός των αρχοντικών της φτιαγμένα σχεδόν όλα το 19^ο αιώνα, δεν εντάσσονταν σε ενιαίο αρχιτεκτονικό ρυθμό και η μορφή τους δεν φάνηκε σε συγκεκριμένη αρχιτεκτονική σχολή. Οι παραθεριστικές αυτές κατοικίες κτίστηκαν από το 1870 και το 1936. Εκτός δε από την αισθητική τόπου και μεγαλοπρέπεια, θυμίζουν την προσπάθεια εξευρωπαϊσμού της πρωτεύουσας που βρήκε την πιο αυθεντική της έκφραση στην ανέγερση μεγάρων που δεν επέτρεπε να υστερούν από εκείνα της Δύσης. Οι κατοικίες είχαν συνήθως στοιχεία μεσαιωνικής εποχής με μεσαιωνικό, γοτθικού χαρακτήρα, στύλ φρουρίου ενώ λίγα είναι τα νεοκλασικά δείγματα.

Επίσης έγινε πολλές φορές προσπάθεια εντυπωσιασμού με δυσανάλογα μεγάλους τρούλους και μια προσπάθεια σύνδεσης κλασικών αρχών και νεοκλασικισμού. Τα υλικά που χρησιμοποιήθηκαν για την κατασκευή των κατοικιών αυτών ήταν το λευκό πεντελικό μάρμαρο, η ρόδινη μαρμαρόπετρα που προσέδιδαν ιδιαίτερα εξαιρετική ομορφιά, αλλά και σχιστόλιθοι και πορόλιθοι. Επίσης χρησιμοποιήθηκε ξυλεία από τη Σουηδία και από άλλες χώρες, υαλοπίνακες, σιδηροδοκοί σιδερόβεργες και κιγκλιδώματα

Η αρχιτέκτων κα. Ελένη Παπανδρέου έχει δημοσιεύσει ενδιαφέρουσα μελέτη για της περίφημες αυτές κατοικίες και αναφέρει τους λόγους που οι βίλες αυτές αγνοούν την ντόπια λαϊκή αρχιτεκτονική και αντλούν τις μορφές τους από την κεντροευρωπαϊκή αρχιτεκτονική. Σύμφωνα με την κα Παπανδρέου: « Η κλασική αρχιτεκτονική του τόπου κατά την πρώτη μεταναστατική περίοδο, ήταν συναισθηματικά δεμένη με τα χρόνια της δουλείας και τα περισσότερα στοιχεία της θεωρούνταν καταβολές της τουρκικής αρχιτεκτονικής. Σε μεγάλο βαθμό τα καλύτερα δείγματα της λαϊκής αρχιτεκτονικής τα αγνοούσαν οι Γερμανομαθείς αρχιτέκτονες γιατί αυτά βρισκόταν περιορισμένα σε Τουρκοκρατούμενες περιοχές όπως στα Γιάννενα, στο Βόλο και στην Ξάνθη. Όμως ακόμα και στην περίπτωση που τα γνώριζαν δεν μπορούσαν να παραμερίσουν την μέχρι τότε ευρωπαϊκή τους παιδεία».

Θα μπορούσε να ειπωθεί ότι η συνολική εικόνα των κτισμάτων αυτών της Κηφισιάς δεν παρουσιάζει μια επιθυμητή ομοιογένεια μέσα από την αρμονία των

ομοειδών τεχνοτροπιών και ότι αποτελούν σποραδικά δείγματα ξένων αρχιτεκτονικών ρευμάτων τα οποία δεν βρίσκουν τις αντιστοιχίες τους στη ντόπια αρχιτεκτονική παράδοση.

Αναμφισβήτητα οι βίλες της Κηφισιάς είναι δημιουργίες μιας μεταβατικής εποχής που χαρακτηρίζεται από ρευστότητα και ασάφεια ιδεολογικών προσανατολισμών, ανακατατάξεις των αισθητικών αξιών αλλά και από την άκριτη αναζήτηση διεθνών αρχιτεκτονικών προτύπων.

5.1 ΒΙΛΑ ΚΑΖΟΥΛΗ

Αντιπροσωπευτικά δείγματα της αρχιτεκτονικής αυτής είναι βίλα ‘Καζούλη’ που κτίστηκε το 1910. Η κύρια είσοδος εν μέρει πετυχαίνει τον αναγεννησιακό χαρακτήρα που αναζητά ο αρχιτέκτονας χωρίς όμως να καταφέρνει να συνδεθεί μορφολογικά με το υπόλοιπο κτίσμα, στο οποίο παραμορφώνονται οι κλασικιστικές αρχές. Γίνεται προσπάθεια εντυπωσιασμού με δυσανάλογα μεγάλο αναγεννησιακό τρούλο.

Η βίλα Καζούλη είναι μοναδικό δείγμα αρχιτεκτονικής και προβάλλει επιβλητική στην είσοδο της Κηφισιάς. Είναι πραγματικά το στολίδι της Κηφισιάς και ένα από τα πλέον διατηρητέα κτίρια της αττικής. Κτίστηκε γύρω στα 1902 σε σχέδια αγνώστου αλλοδαπού όπως εικάζεται αρχιτέκτονας και έχει έκταση 2500τμ.

Η βίλα αυτή ήταν ιδιοκτησία του Ροδίτη μεγαλοεπιχειρηματία από την Αίγυπτο, Νικολάου Καζούλη, ο οποίος έκτισε τη Βίλα για θερινή διαμονή δική του και της κόρης του, Ιωάννας. Η Ιωάννα Καζούλη είχε παντρευτεί σε πρώτο γάμο τον Καζακλή και απέκτησε μονό ένα κορίτσι, τη Θεοδώρα .

Το 1915 η κόρη του Καζούλη Ιωάννα, στην κατοχή της οποίας είχε περιέλθει η έπαυλη, καλεί τον Παναγιώτη Αριστόφωνα, διακοσμητή και αρχαιολάτρη, για να ασχοληθεί με τη διακόσμηση της, τον οποίο στη συνέχεια παντρεύεται, ο οποίος άλλαξε τον τρούλο τον έκανε όπως είναι στη σημερινή μορφή προσθέτοντας ένα λωτό στην κορυφή.

Ο Αριστόφρωνας ήταν μελετητής του Πλάτωνα, ασχολείτο με τις ανασκαφές στην ακαδημία Πλάτωνος και επιθυμούσε να γίνει η βίλα κέντρο μελέτης ‘Ακαδημία Πλάτωνος’. Δεξιά κι αριστερά της μεγάλης εξωτερικής καγκελόπορτας αναγράφεται σε δυο μαρμάρινες πλάκες « Έπαυλη Καζούλη – Π. Αριστόφωνα ». Η βίλα φιλοξενούσε τα καλοκαιριά προσωπικότητες των γραμμάτων ,πολιτικούς βασιλιάδες, όπως τον Φαρούκ και το Γεώργιο τον Α΄, γίνονταν λαμπρές δεξιώσεις με τη συμμετοχή μεγάλων, της επιστημονικής και πνευματικής ζωής της Αθήνας. Ο Παναγιώτης Αριστόφρωνας θέλησε επίσης να μεταβάλει την έπαυλη από εξοχική παραθεριστική κατοικία σε χώρο έντονης πολιτιστικής και πνευματικής δραστηριότητας, με αποκορύφωμα τις προετοιμασίες για την διεξαγωγή Παγκοσμίου Συνεδρίου Αρχαιολογίας, που δεν πρόλαβε να πραγματοποιηθεί λόγω του αιφνίδιου θανάτου του.

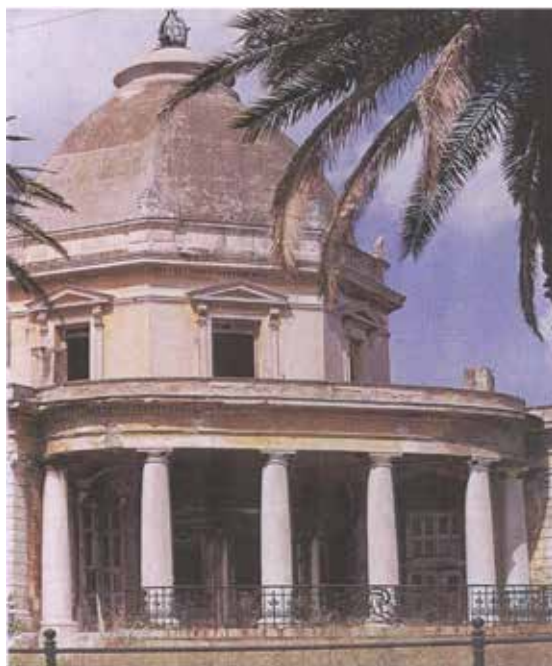
ΤΟ 1940 η έπαυλη Καζούλη γίνεται γερμανικό φρουραρχείο και αργότερα σε φρουραρχείο του ΕΛΑΣ. Το 1949, η βίλα περιέρχεται στο δημόσιο και

στεγάζεται εκεί το ΚΑΤ, που το 1953 χρησιμοποιήθηκε για την περίθαλψη των σεισμοπαθών των Ιονίων νησιών. Το 1964 η έπαυλη παραμένει εγκαταλελειμμένη, αφού οι κληρονόμοι δεν ενδιαφέρονται και αγοράζεται από το ΙΚΑ και ξεκινούν τα έργα συντήρησης. Από το 1982 η έπαυλη είχε χαρακτηριστεί από το Υπουργείο πολιτισμού ως διατηρητέο μνημείο και η έκταση αυτή που περιβάλλει τη βίλα χαρακτηρίζεται ως χώρος ιδιαίτερου φυσικού κάλλους, διότι συμβάλει στην αισθητική ανάδειξη και προστασία του μνημείου που όμως αργότερα αλλοιώθηκε λόγω της διέλευσης της Γρηγορίου Λαμπράκη και λόγω της κατασκευής του νοσοκομείου Κ.Α.Τ. Αργότερα περιήλθε στο ΥΠ.Ε.ΧΩ.Δ.Ε αναστυλωμένη για την εγκατάσταση σ' αυτή του Εθνικού Κέντρου Περιβάλλοντος και Αειφόρου Ανάπτυξης το 2001. Οι χώροι της έπαυλης ανοίγουν για να φιλοξενήσουν εκδηλώσεις περιβαλλοντικού και οικονομικού χαρακτήρα.

Χαρακτηριστικά της βίλλας ήταν, μεγαλοπρεπές μα και αρχοντικά λιτό όπως του αρμόζει, το κτίριο αντιστάθηκε περήφανα στις δυσκολίες και διάλεξε να κρατήσει την αίγλη και το κύρος των χρόνων της δόξας του.

Τα ωραία και περήφανα μαρμάρινα λιοντάρια, που κοσμούν τον προαύλιο χώρο εκατέρωθεν της κεντρικής εισόδου, ήταν έργο του γνωστού γλύπτη Δημ. Φιλιππότη (1840-1920). Η μαρμαρογλυπτική κατασκευή τους μαρτυρεί την τέχνη του καλλιτέχνη. Παραμένει πάντα έτοιμο να δεχτεί ανθρώπους, γνώση, τέχνη, πολιτισμό, επιστήμη, χαρά, να συνεχίσει την ιστορία του και να προσφέρει στους φιλοξενούμενους του κάτι από τη δύναμη του, από τη μοναδικότητα του.

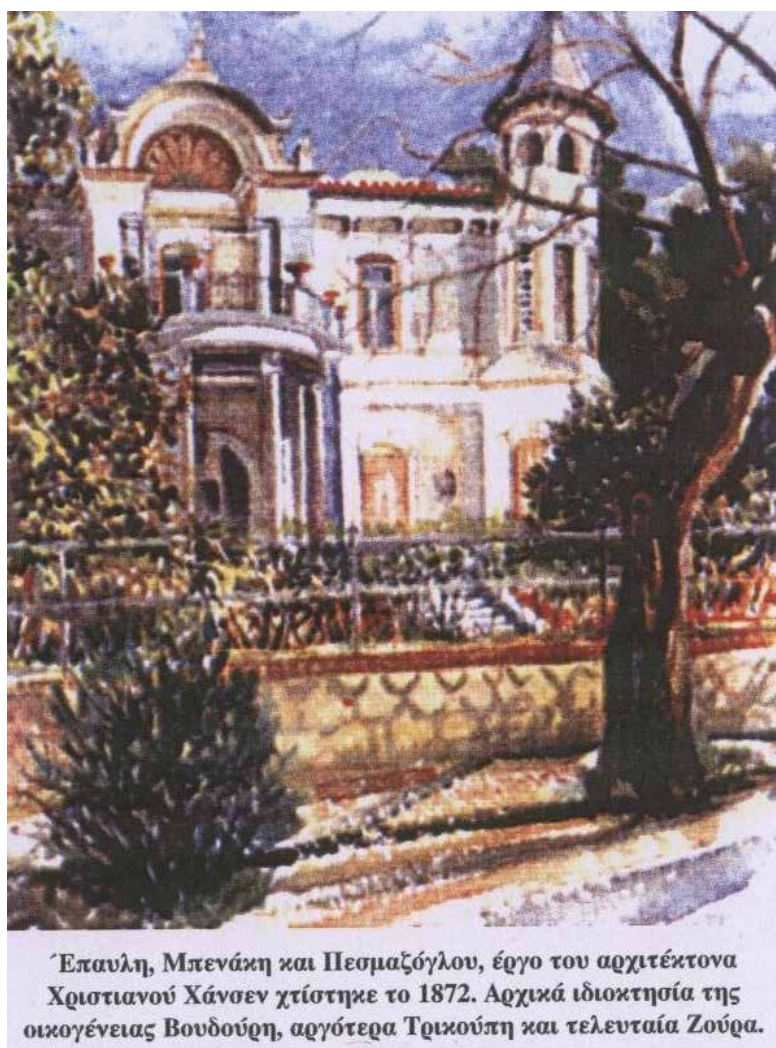
Το Εθνικό Κέντρο Περιβάλλοντος και Αειφόρου Ανάπτυξης [Ε.Κ.Π.Α.Α.] που στεγάζεται στη Έπαυλη Καζούλη από το 2001, έχει αγκαλιάσει με σεβασμό το εντυπωσιακό οίκημα, δίνοντας του ταυτόχρονα μια νέα πνοή. Και με γνώμονα αυτό το πνεύμα του σεβασμού και της εξέλιξης γίνεται δυνατή η διοργάνωση και διεξαγωγή εκδηλώσεων επιστημονικού πολιτιστικού, εκπαιδευτικού, οικονομικού και κοινωνικού χαρακτήρα στους εσωτερικούς και εξωτερικούς χώρους του κτιρίου.

*Όψη βίλλας Καζούλη
Βιβλίο. 75 χρόνια Δήμος Κηφισιάς*

5.2 ΒΙΛΑ ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ ΜΠΕΝΑΚΗ

Ένα ακόμα δείγμα της αρχιτεκτονικής της Κηφισιάς αποτελεί και η βίλλα Εμμανουήλ Μπενάκη, η οποία είναι χτίστηκε το 1908 στην οδό Τατοΐου και παρουσιάζει έναν εντυπωσιακό αρχιτεκτονικό όγκο με τριγωνικούς τρούλους. Ήταν κτισμένη σε εγκατάσταση περίπου 25 στρεμμάτων, ένα μέρος των οποίων είχε αφιερωθεί για την εκτροφή και κατοικία επιλεγμένων θηραμάτων, που η οικογένεια συντηρούσε με πολύ αγάπη. Μέσα στο χώρο που την περιβάλλε, είχαν γίνει πολλές αξιόλογες εκδηλώσεις.

*Όψη βίλας Καζούλη
Βιβλίο. 75 χρόνια Δήμος Κηφισιάς*

5.3 ΒΙΛΑ ΣΤΕΦΑΝΟΥ ΚΑΙ ΠΗΝΕΛΟΠΗΣ ΔΕΛΤΑ

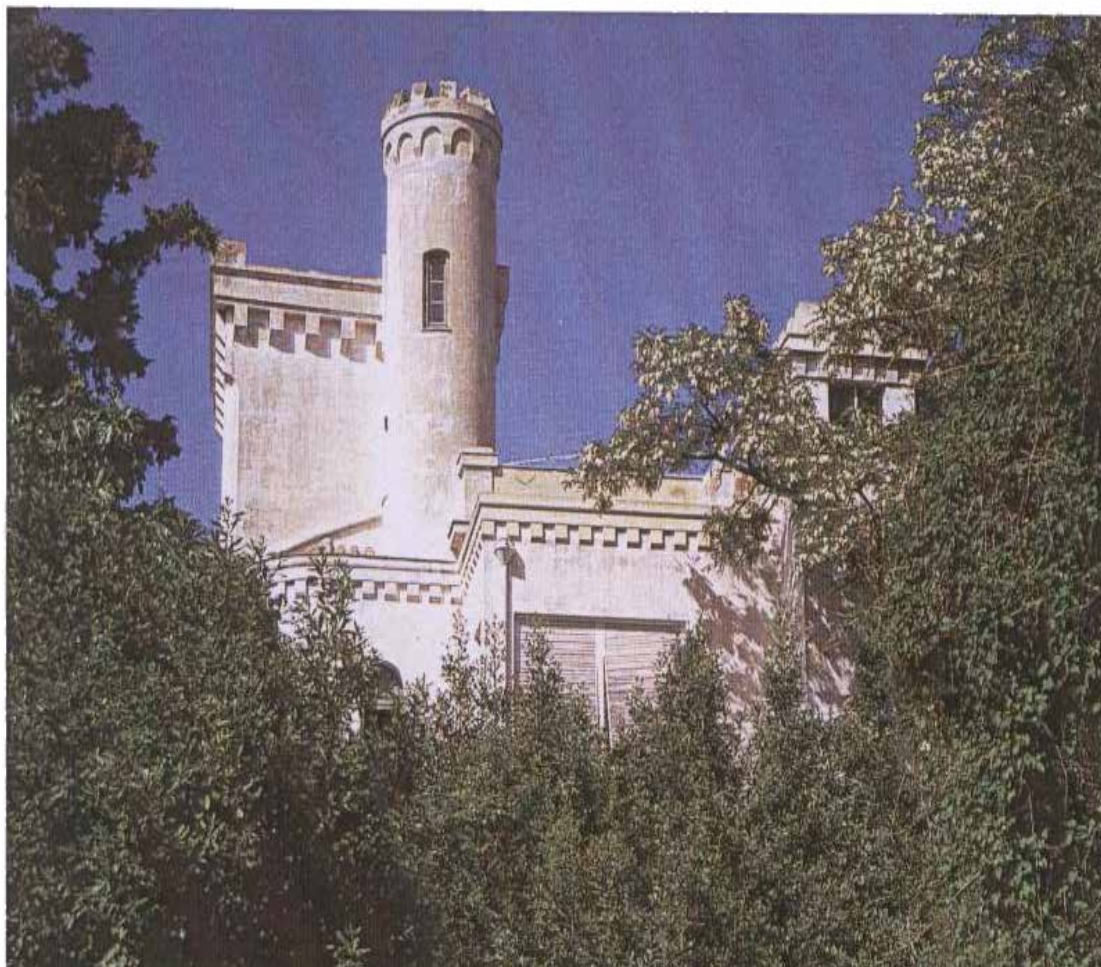

*Όψη βίλας Δέλτα
Εικόνα από διαδίκτυο*

Η βίλα της Πηνελόπης Δέλτα στην Κηφισιά χτίστηκε στις αρχές του 20ού αιώνα από αρχιτέκτονα που ακόμη παραμένει άγνωστος. Το 1912 το κτήριο πουλήθηκε από τον πρώτο ιδιοκτήτη του, δικηγόρο Κ. Λύτσικα, στον πατέρα της Πηνελόπης Δέλτα, Εμμανουήλ Μπενάκη, ο οποίος δύο χρόνια αργότερα το μεταβίβασε στην κόρη του. Η οικογένεια Δέλτα πρωτοκατοίκησε εκεί το 1916, όταν εγκαταστάθηκε οριστικά στην Ελλάδα. Η Πηνελόπη Δέλτα έζησε στο σπίτι αυτό για 25 χρόνια έως την ημέρα που αυτοκτόνησε, στις 2 Μαΐου 1941, τη μέρα που τα γερμανικά στρατεύματα έμπαιναν στην Αθήνα. Εκεί έγραψε τα πιο γνωστά της μυθιστορήματα, εκεί κρατούσε τα ημερολόγιά της με πολύτιμες μαρτυρίες για τη ζωή της και για συνταρακτικά ιστορικά γεγονότα της εποχής και εκεί διεκπεραίωσε την αλληλογραφία της πάνω στα καυτά τότε ζητήματα της Παιδείας με τους Γιάννη Ψυχάρη, Κωστή Παλαμά, Μανώλη Τριανταφυλλίδη, Δημήτρη Γληνό κ.ά.

Το κτήριο είναι χαρακτηριστικό δείγμα της όψιμης νεοκλασικής αρχιτεκτονικής των αρχών του 20ού αιώνα, με πολλά εκλεκτικά δάνεια μορφολογικών στοιχείων από τη μεσαιωνική αρχιτεκτονική και με τυπικό πύργο-κλιμακοστάσιο, γνωστό και από άλλα αθηναϊκά παραδείγματα. Οι εργασίες ανάπλασης του κτηρίου ξεκίνησαν το 1992 σύμφωνα με την αρχιτεκτονική μελέτη των Γ. Πλέσσα και Α. Ζάννα. Από το 1994 το Τμήμα των Ιστορικών Αρχείων είναι μεταστεγασμένο στην οικία Δέλτα.

Όδος Έμμ. Μπενάκη 38 (1900). Από το 1917 έγινε μόνιμη κατοικία του Στέφανου και της Πηνελόπης Δέλτα. (Α.Ε.)

*Όψη βίλας Δέλτα
Βιβλίο. 75 χρόνια Δήμος Κηφισιάς*

5.4 ΟΙ ΕΚΚΛΗΣΙΕΣ ΚΑΙ ΤΑ ΕΞΩΚΚΛΗΣΙΑ ΤΗΣ ΚΗΦΙΣΙΑΣ

Η Κηφισιά δεν έχει να επιδείξει μόνο τα αρχοντικά της, τις βίλες της ή τις επαύλεις της μέσα στην σπάνια γραφικότητα και ιδιαιτερότητά της. Οι μεγαλοπρεπείς εκκλησίες και τα πανέμορφα εξωκλήσια που βρίσκονται σε κάθε γωνία της Κηφισίας αποτελούν μικρούς θησαυρούς αρχιτεκτονικής, ζωγραφικής και διακοσμητικής τέχνης. Μερικά είναι καλοδιατηρημένα και άλλα είναι ξεχασμένα. Όλα όμως, είναι σημαντικά για την ιστορική τους αξία, αλλά και για την αρχιτεκτονική, την αρχαιολογική και ανθρωπολογική τους σημασία.

Η αρχαιότερη ομάδα αυτών των μικρών ναών, είναι τα πραγματικά Εξωκλήσια μιας άλλης εποχής και κοινωνίας των χρόνων μετά την Τουρκοκρατία. Η σημασία τους βέβαια για την ανθρωπολογική και λαογραφική χωροθέτηση της Κηφισίας των χρόνων μετά την Τουρκοκρατία είναι αναμφισβήτητα πολύ μεγάλη.

Οι Κηφισιώτες είχαν και έχουν βαθιά ριζωμένο μέσα τους το αίσθημα της πίστης, της ευλάβειας και του σεβασμού ως προς την Ορθόδοξη Χριστιανική Θρησκεία. Απόδειξη στην πίστη τους αυτή είναι ο μεγάλος αριθμός μικρών και μεγάλων Ιερών Ναών.

5.4.1 ΤΟ ΕΚΚΛΗΣΑΚΙ ΤΟΥ ΠΡΟΦΗΤΗ ΗΛΙΑ

Προφήτης Ηλίας
Βιβλίο Αρχόντισσα Κηφισιά

Είναι ένα μικρό εκκλησάκι που δεν χωράει όλους τους πιστούς και οι περισσότεροι παρακολουθούν τη Θεία Λειτουργία απ'έξω νιώθοντας κάτι ξεχωριστό μέσα στον πανέμορφο κήπο με την πλούσια βλάστηση, τα πελώρια δέντρα και τους θάμνους.

Προφήτης Ηλίας
Βιβλίο Αρχόντισσα Κηφισιά

5.4.2 Ο ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΚΟΣ ΝΑΟΣ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ

Μητροπολιτικός ναός Αγίου Δημητρίου
Εικόνα από Διαδίκτυο

Ο Μητροπολιτικός αυτός Ιερός Ναός κτίσθηκε πριν από το 1882 στα Αλώνια και αποτελεί σύμβολο για την Κηφισιά. Ο Ναός είναι ένα γνήσιο δείγμα αρχιτεκτονικής που ορθώνεται σε ένα καταπράσινο λόφο. Αποτελεί μοναδικό δείγμα Ναοδομίας του περασμένου αιώνα που συνδυάζει βυζαντινά και νεοκλασικά στοιχεία δίνοντας την αίσθηση της μεγαλοπρέπειας .

***Ο Μητροπολιτικός Ιερός Ναός του Αγίου Δημητρίου
(Φωτό από το αρχείο του Μουσείου Μπενάκη)***

Μητροπολιτικός ναός Αγίου Δημητρίου
Βιβλίο: Αρχόντισσα Κηφισιά

6. ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΤΗΤΕΣ ΤΗΣ ΚΗΦΙΣΙΑΣ

Στην Κηφισιά έζησαν, ή πέρασαν μεγάλο μέρος της ζωής τους, πολλοί γνωστοί πολιτικοί της νεότερης Ελλάδας. Δεν είναι δυνατόν να τους αναφέρουμε όλους.

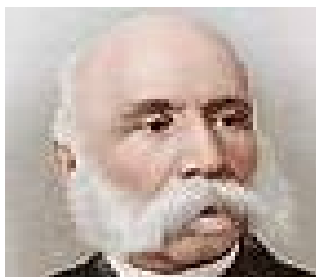
Έτσι περιοριζόμαστε στον Θεόδωρο Δηλιγιάννη (1824-1905), προτομή του οποίου έστησαν οι Κηφισιώτες στο άλσος σε ένδειξη ευγνωμοσύνης για τα όσα έκανε για το προάστίό τους, τον αείμνηστο Χαρίλαο Τρικούπη (1832-1897), τον Άθω Ρωμανό (1858-1940), υπουργό των Εξωτερικών στην κυβέρνηση Γεωργίου Θεοτόκη, τον ηρωικό Μακεδονομάχο Παύλο Μελά (1870-1904) και τον πατέρα του Μιχαήλ Μελά, που διετέλεσε Δήμαρχος Αθηναίων από το 1891 μέχρι το 1894.

Σύγχρονοί τους ο Στέφανος Στρέιτ (1837-1920) (Στράιτ, επί το ορθότερον) υπουργός των Οικονομικών στην Κυβέρνηση Ζαΐμη, ο γιος του Γεώργιος (1868-1948), υπουργός Εξωτερικών στην Κυβέρνηση Βενιζέλου (1913-1914) και πρόεδρος της Ακαδημίας Αθηνών.

Ακόμη ο Ίων Δραγούμης (1878-1920), που ως πρόξενος της Ελλάδος ανέπτυξε αξιόλογη εθνική δράση στο εξωτερικό, ο διαπρεπής Κερκυραίος ιστορικός Σπυρίδων Λάμπρου (1851-1919), που ίδρυσε τον φιλολογικό σύλλογο *Παρνασσός* και διετέλεσε πρωθυπουργός στα δύσκολα χρόνια του Διχασμού (1916-1917), ο πρωθυπουργός Αλέξανδρος Διομήδης (1874-1950), οι Τσαλδάρη, οι Πεσμαζόγλου, ο Θεμιστοκλής Σοφούλης (1860-1949), ο λόγιος πολιτικός Ευάγγελος Αβέρωφ (1910-1990), ο υπουργός της Ένωσης Κέντρου Γεώργιος Μυλωνάς (1919-1998), και βεβαίως -στα τελευταία χρόνια της ζωής του- ο Πρόεδρος Κωνσταντίνος Καραμανλής (1907-1998).

6.1 ΘΕΟΔΩΡΟΣ ΔΗΛΗΓΙΑΝΝΗΣ

Ο Θεόδωρος Δηλιγιάννης, ένας από τους σημαντικότερους ανθρώπους της εποχής, ήταν ένας χαρισματικός πολιτικός από την Γορτυνία, απόγονος της ιστορικής και αρχοντικής οικογένειας των Δεληγιανναίων. Σπούδασε νομικά στο Πανεπιστήμιο των Αθηνών και ξεκίνησε την επαγγελματική του καριέρα ως ανώτερος υπάλληλος του Υπουργείου Εσωτερικών.

*Θ. Δηλιγιάννης
Εικόνα από Διαδίκτυο*

Στην πολιτική αναμίχθηκε το 1862 και από τότε εκλεγόταν συνεχώς βουλευτής, μέχρι τη δολοφονία του το 1905. Έλαβε μέρος στο Συνέδριο του Βερολίνου και ανέπτυξε τις ελληνικές θέσεις, αξιώνοντας την προσάρτηση της Ηπείρου, της Θεσσαλίας, της Μακεδονίας και της Κρήτης, ενώ διαπραγματεύτηκε την πλήρωση του κενού ελληνικού θρόνου, μετά την έξωση του Όθωνα.

Ο Θεόδωρος Δηλιγιάννης διετέλεσε 5 φορές πρωθυπουργός και υπήρξε ο μεγάλος αντίπαλος του Χαρίλαου Τρικούπη. Οι δυο πολιτικοί κυριάρχησαν στην ελληνική πολιτική σκηνή το τελευταίο τέταρτο του 19^{ου} αιώνα. Ο Χαρίλαος Τρικούπης ήταν ο εκσυγχρονιστής των καθυστερημένων δομών της ελληνικής κοινωνίας. Ο Θεόδωρος Δηλιγιάννης ήταν ο συντηρητικός πολιτικός, που εξέφραζε τη λαϊκή δυσαρέσκεια και τα κρατικοδίαιτα στρώματα που πλήττονταν από τα μέτρα του Μεσολογγίτη πολιτικού.

Επί πρωθυπουργίας του έγιναν οι Πρώτοι Ολυμπιακοί Αγώνες της σύγχρονης ιστορίας το 1896, ενώ την ίδια ώρα οι ελληνοτουρκικές σχέσεις βρίσκονταν στο χειρότερο δυνατό σημείο, λόγω του Κρητικού και Μακεδονικού ζητήματος. Ο Δηλιγιάννης, παρασυρμένος από διάφορους ανεύθυνους παράγοντες ωθήθηκε στον ατυχή πόλεμο με την Τουρκία το 1897, με αποτέλεσμα να εξαναγκασθεί σε παραίτηση. Επανήλθε στο πολιτικό προσκήνιο πέντε χρόνια αργότερα και πρόλαβε να γίνει δυο φορές πρωθυπουργός πριν από το μοιραίο.

Η καρδιά του φυλάσσεται στο ναό των Αγίων Ταξιαρχών, στη γενέτειρα του, Λαγκάδια. Ο Γορτύνιος πολιτικός υπήρξε προσηλωμένος στον κοινοβουλισμό, ήταν δεινός ρήτορας ενώ δεν δίστασε να συγκρουστεί με το Παλάτι, όταν οι περιστάσεις το απαιτούσαν. Διακρινόταν όμως για την έλλειψη αρχών και τις δημαγωγικές του τάσεις.

7.ΤΑ ΝΕΡΑ ΤΗΣ ΚΗΦΙΣΙΑΣ

7.1 ΤΟ ΑΔΡΙΑΝΕΙΟ ΥΔΡΑΓΩΓΕΙΟ

Η Αθήνα είχε πάντα έλλειψη νερού σε αντίθεση με την Κηφισιά, που ευδοκίμωσε λόγω του υγιεινού κλίματος, των δροσερών ανέμων, της πυκνής βλάστησης και των πολλών νερών της. Έτσι ο αυτοκράτορας Αδριανός (117-138μ.Χ.) αποφάσισε να αξιοποιήσει τα μεγάλα αποθέματα πόσιμου νερού που υπήρχαν στην ευρύτερη περιοχή της Κηφισιάς. Οι Κηφισιώτες όμως αντιδρούσαν, περικυκλώνοντας το υδραγωγείο να μην ξεκινήσουν τα έργα υδροδότησης των άλλων περιοχών, βάζοντας μπροστά τα γυναικόπαιδα. Παρά τις αντιδράσεις οι Κηφισιώτες δεν πέτυχαν το στόχο τους και ο αυτοκράτορας πραγματοποιείσαι την κατασκευή ενός εκτεταμένου δικτύου υδραγωγείων που ξεκινούσε από την Πάρνηθα και κατέληγε στη γνωστή Δεξαμενή, στους πρόποδες του Λυκαβηττού. Ένα μέρος του έργου ολοκληρώθηκε το 140μ.Χ.απο τον αυτοκράτορα Αντώνιο και εξυπηρετούσε την πρωτεύουσα μέχρι και το 1931.

Πρόσφατα, κατά τις ανασκαφές που πραγματοποιήθηκαν ανακαλύφθηκε στην περιοχή Μονοπάτι Αχαρνών ένα εκτεταμένο οικοδομικό συγκρότημα μεγάλης και πλούσιας ρωμαϊκής αγροικίας με εγκατάσταση λουτρού – βαλανείου. Το βαλανείο τροφοδοτούνταν με νερό ίσως από το Αδριάνειο υδραγωγείο και διοχετευόταν σε δεξαμενές με μεγάλο αγωγό, ο οποίος κάλυπτε όλο το μήκος της οικίας από το Βορρά προς το Νότο και είχε πλάτος 1.20μ..

Το Αδριάνειο υδραγωγείο αποτελείται από ένα κύριο αγωγό μήκους 25περιπου χιλιομέτρων και από άλλες εγκάρσιες διακλαδώσεις. Ο πρωτεύων αγωγός άρχιζε από το ρεύμα του Σχοινιά και κατέληγε στις υπώρειες του Λυκαβηττού. Η διατομή της κύριας αρτηρίας είχε ύψος 1.2-1.6μ και πλάτος 0.70-0.80μ.. Περνούσε μέσα από το Μαρούσι προς την πεδιάδα όπου βρίσκονται οι ολυμπιακές εγκαταστάσεις. Κατά την περίοδο της απελευθέρωσης της Ελλάδας, το Αδριάνειο υδραγωγείο βρισκόταν σε αχρηστία. Την εποχή που βασιλιάς ήταν ο Όθωνας λόγω λειψυδρίας στην Αθήνα, έγιναν πολλές προσπάθειες για να εξορυχτούν αρτεσιανά φρεάτια, χωρίς όμως να επιτευχθούν τα επιθυμητά αποτελέσματα. Έτσι το Αδριάνειο υδραγωγείο ήταν η μόνη λύση. Το 1847 άρχισε ο καθαρισμός και η ανακαίνιση του υδραγωγείου. Αργότερα όμως προστέθηκαν και νέες διακλαδώσεις.

Με βάση αυτά τα έργα, το 1887 το υδραγωγείο απέδιδε 3.600 κυβικά μέτρα νερού τα οποία το καλοκαίρι μειώνονταν στο μισό. Οι δημοτικές Αρχές προσπάθησαν να λύσουν το πρόβλημα και το 1889 έως το 1913 κατασκευάστηκαν συλληπτήριοι αγωγοί μήκους 700 μ. στην περιοχή Κοκκιναρά. Επίσης πραγματοποιήθηκε η ανόρυξη έξι αρτεσιανών φρεατίων βάθους 100-250μ. στον Κοκκιναρά, στο Καστράκι και στην Πάρνηθα. Κατασκευάστηκε διοχετευτικό και συλλεκτήριο υπόγειο υδραγωγείο από αντλιοστάσια του Κοκκιναρά μέχρι το Αδριάνειο υδραγωγείο μήκους 4.5χιλιομετρων, καθώς και άλλες τροφοδοτικές διακλαδώσεις από την Πάρνηθα και το Πεντελικό. Το 1922 η ποσότητα του διαθέσιμου νερού ήταν 10.000-11.000 κυβικά μέτρον νερού. Στα τέλη του 19^{ου} και στις αρχές του 20^{ου} αιώνα η περιοχή της Κηφισιάς υδρευόταν από τρία υδραγωγεία, τα οποία ενώνονταν σε ένα στην πλατεία

Πλατάνου και στη συνέχεια διοχετεύονταν στο Αδριάνειο υδραγωγείο. Τα τρία αυτά υδραγωγεία ήταν τα εξής:

- Υδραγωγείο Καψοκαλυβίου
Ανήκε από κοινού στον Κ. Κασσαβέτη και στον οικισμό της Κηφισίας. Αποτελούνταν εν μέρη από πλακοσκεπή συλλεκτήριο οχετό. Με αφετηρία την κοίτη του ρεύματος της Πύρνας – Κοκκιναρά. Το νερό διοχετευόταν από πυροσωλήνα διαμέτρου 0.20μ.. Το υδραγωγείο επισκευάστηκε από του ιδιοκτήτες το 1898. Σε πλημμύρα που έγινε γύρω στο 1900 καταστράφηκε σε κάποιο σημείο μέσα στο ρέμα, με αποτέλεσμα να διακοπεί η ροή του νερού.
- Υδραγωγείο κτήματος Κασσαβέτη
Ήταν ένα μικρό αρχαίο υδραγωγείο το οποίο βρισκόταν εντός του κτήματος Κασσαβέτη και άνηκε αποκλειστικά στον ιδιοκτήτη. Ανακαινίστηκε το 1898 και μέχρι τις αρχές του 20^{ου} αιώνα βρισκόταν σε καλή κατάσταση.
- Το δημοτικό υδραγωγείο του ρέματος Κοκκιναρά
Κατασκευάστηκε επί δημάρχου Φιλήμονος. Η αφετηρία του ήταν στην κοίτη του ρέματος, ενώ συλλέγονταν ύδατα από δέκα περίπου αρτεσιανά φρέατα. Το υδραγωγείο αυτό υπέστη πλήρη καταστροφή με τις πλημμύρες του 1896. το επόμενο έτος επισκευάστηκε και τέθηκε σε λειτουργία.

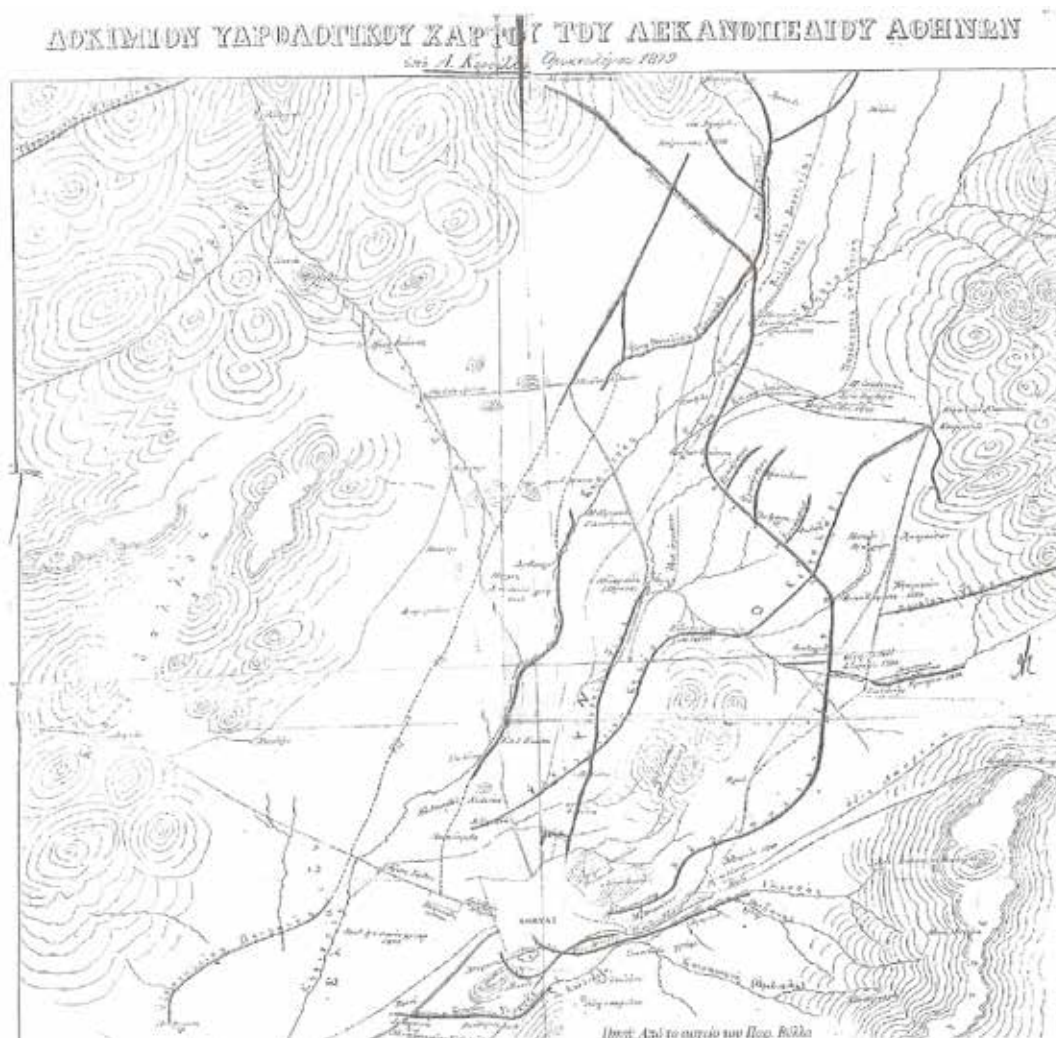

Κοκκιναράς
Φωτογραφία 1

7.2 ΑΜΠΟΛΕΣ- ΑΥΤΟΣΧΕΔΙΑ ΦΡΑΓΜΑΤΑ ΥΔΡΟΛΗΨΙΑΣ

Οι δενδροστοιχίες της Κηφισιάς, με τα πανύψηλα πλατάνια, τις ασημένιες λεύκες, τις ακακίες και τις ροδοδάφνες, ποτίζονταν με τις αμπολές. Οι αμπολές ήταν αυτοσχέδια φράγματα υδροληψίας σε αυλάκια ή σε ρυάκια, ώστε να ανυψωθεί το νερό, για να επιτευχθεί η διοχέτευση του σε δενδροστοιχίες και κήπους, που βρίσκονταν σε υψηλότερο επίπεδο. Αμπολή είναι, λοιπόν το αυλάκι μέσω του οποίου ρέει ποτιστικό νερό.

Το νερό στις αμπολές έτρεχε αριστερά και δεξιά. Την ώρα που ερχόταν το νερό από τις αμπολές και γέμιζε τους λάκκους. Κι όταν ο λάκκος ξεχειλίζε, ο περιβολάρης έφραζε με χώμα, άφηνε το νερό να κυλήσει στην αμπόλα.

Υδρολογικός χάρτης

7.3 Ο ΚΗΦΙΣΟΣ ΠΟΤΑΜΟΣ

Αποτελούσε τον κυριότερο ποταμό στην πεδιάδα γύρω από την ελληνική πρωτεύουσα. Σχηματιζόταν από πολλούς βραχίονες που προέρχονταν από διάφορα σημεία όπως το Πεντελικό, την Πάρνηθα και το Αιγάλεω. Ο κυριότερος βραχίονας με τις διακλαδώσεις του ήταν βόρεια του χωριού Μπογιατί και κοντά στη Δεκέλεια από όπου πήγαζε.

Ο Κηφισός ποταμός ήταν πολύ πλούσιος σε νερά. Ήταν πάντοτε ευεργετικός για την περιοχή της πρωτεύουσας.

Ο Κηφισός δεχόταν και τα νερά του Ιλισού και κατέληγε στο Φαληρικό πολύ κοντά στο Νέο Φάληρο. Κοντά στις υπώρειες του Πεντελικού και κοντά στο εκκλησάκι του Αγίου Γεωργίου, υπήρχε μια μικρή λίμνη από πηγαία νερά και επάνω από τις χαράδρες του Όρους αποτελούσε την αφετηρία της ροής του ποταμού Κηφισού.

Μια πηγή ήταν κοντά στο κέντρο της Κηφισιάς, μια άλλη ήταν πολύ κοντά στον πλάτανο της Πλατείας, άλλη ήταν πλάι στο Σιδηροδρομικό σταθμό και μια άλλη βρισκόταν κοντά στην έπαυλη Δραγούμη.

Τα νερά ήταν άφθονα και καθαρά, εκτός από την πηγή στο Κεφαλάρι, που το νερό της είχε άφθονο ασβέστιο και ο κόσμος έπαιρνε νερό από τις βρύσες με τις στάμνες και με τα κανάτια. Η μοναδική πηγή του Κεφαλαρίου είχε ένα είδος ιαματικού νερού. Το νερό, σύμφωνα με πληροφορίες, το έπιναν οι άρρωστοι, τα αδύναμα παιδιά και οι γέροι γιατί περιείχε ασβέστιο και χημικές ουσίες.

Το 1854, έγινε σεισμός. Έγινε κατακρήμνιση και μια πηγή στέρεψε, έτσι η Αθήνα ζήτησε βοήθεια από την Κηφισιά. Δημιουργήθηκαν οι απαραίτητες εγκαταστάσεις και πήραν τα νερά του Κηφισού και τα έδωσαν στην Αθήνα. Η Αθήνα σώθηκε από την λειψυδρία, από τις υδραυλικές εγκαταστάσεις του Κεφαλαρίου, από τις οποίες από βάθος 140 μ. αντλούνταν νερό και διοχετεύονταν στο Αδειανό υδραγωγείο.

8. ΤΟ ΠΡΑΣΙΝΟ ΤΗΣ ΚΗΦΙΣΙΑΣ

8.1 ΤΟ ΑΛΣΟΣ ΤΗΣ ΚΗΦΙΣΙΑΣ

Σύμφωνα με τις προφορικές πληροφορίες, ο χώρος στον οποίο διαμορφώθηκε το Πάρκο - το σημερινό Άλσος - ήταν παλαιότερα χωράφι, που το χρησιμοποιούσαν ως ποιμνιοστάσιο πάρκο. Το πλαισιώνουν δυο δρόμοι με τα πελώρια κλαδιά των πανύψηλων δένδρων τους, σχηματίζοντας σε ολόκληρο το μήκος τους, δυο καταπράσινες φυσικές στοές.

Τα πολύχρωμα, θαυμάσια λουλούδια του πάρκου, οι ιδιαίτερα περιποιημένες αλέες του, τα δενδρύλλια, οι καλλωπιστικοί θάμνοι του και το τρεχούμενο νερό του, συνέθεσαν ένα δροσερό και ευωδιαστό περιβάλλον.

Απέναντι από το πάρκο, τότε που είχαν αρχίσει οι διαδρομές του «Θηρίου», υπήρχαν 50-60 γαϊδουράκια, τα οποία οι αγωγάτες τους τα έφεραν έξω από το σιδηροδρομικό σταθμό για να μεταφέρουν τον κόσμο.

Στο πάρκο συγκεντρώνονταν τα καλοκαιρινά βράδια όλοι σχεδόν οι Κηφισιώτες για να απολαύσουν τη μυρωδιά από τα πολλά άνθη. Τα βράδια, στις μεγάλες γιορτές ακολουθούσε γλέντι στην Πλατεία Πλατάνου και φυσικά και το πάρκο της Κηφισιάς γέμιζε από Κηφισιώτες και επισκέπτες.

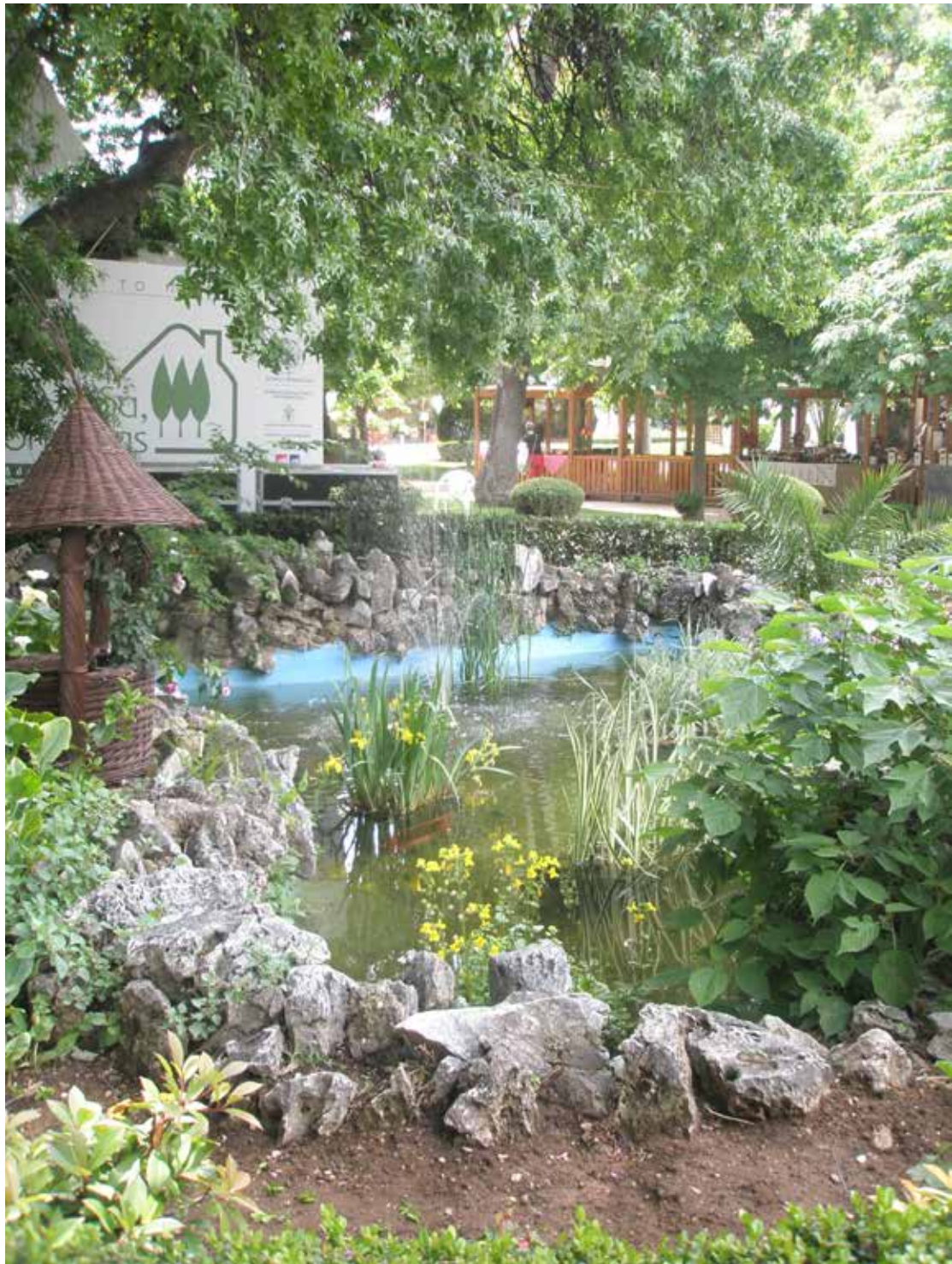

Άλσος Κηφισιάς
Βιβλίο: 75 Χρόνια Δήμος Κηφισιάς

8.2 ΠΩΣ ΔΗΜΙΟΥΡΓΗΘΗΚΕ ΤΟ ΑΛΣΟΣ

Το άλσος της Κηφισιάς δημιουργήθηκε ύστερα από κόπους και φροντίδες των ανθρώπων που το αγάπησαν και θέλησαν όχι απλά να δημιουργήσουν άλλο ένα πάρκο, όπου η φύση θα έχει τον πρώτο λόγο, αλλά ένα πάρκο μοναδικό, στο οποίο το φυσικό περιβάλλον θα είχε δεχθεί ευεργετικά την επέμβαση του ανθρώπου, στην προσπάθεια να προκύψει ένας μοναδικός κήπος.

Ένας από τους πρώτους κηπουρούς του Άλσους και Αρχικηπουρούς της τότε Κοινότητας Κηφισιάς, ήταν ο Κωνσταντίνος Ματαίος, που έλαβε μέρος στις πρώτες προπολεμικές Εκθέσεις Ανθοκηπουρικής και είχε αναλάβει να κόψει τις ελιές. Τοποθέτησε πλήθος από λουλούδια, αποφεύγοντας το γκαζόν, την εύκολη λύση και δημιούργησε ένα κήπο χρωμάτων, έχοντας διασταυρώσει διάφορα είδη λουλουδιών. Κύρια φροντίδα του, ήταν να υπάρχουν λουλούδια και χρώματα όλο το χρόνο, με διάφορες ποικιλίες λουλουδιών που άνθιζαν σε διαφορετικές εποχές. Τότε είχαν τοποθετηθεί στο Άλσος και οι πολύ όμορφες ντάλιες, που είχαν μέγεθος 30 και 40 εκατοστά. Βεβαία η τοποθέτηση των διαφόρων φυτών γίνονταν με κάποιο σχέδιο και όχι τυχαία, επηρεασμένοι από την αρχιτεκτονική στην κηπουρική της εποχής εκείνης. Οι κύριοι τύποι αρχιτεκτονικής κήπων της Ευρώπης ήταν ο γαλλικός κ ο αγγλικός ,τους οποίους αναλύουμε παρακάτω.

Άλσος Κηφισιάς από την Έκθεση Ανθοκομίας 2008
Φωτογραφία 1

8.3 ΑΓΓΛΙΚΟΙ ΚΗΠΟΙ

Μίγμα πολιτισμών που συγκεράστηκαν και σχηματίστηκε ένας αγγλικός τύπου κήπος. Με την Ρωμαϊκή εποχή νέα φυτά εισήχθησαν όπως η καστανιά και το αμπέλι. Στο Μεσαίωνα, όπως και στη Γαλλία οι κήποι περιορίζονταν μέσα από τους τοίχους που περιβάλλουν τα μοναστήρια που φύτευαν αμπέλια, αρωματικά, λαχανικά, φυτά για ιαματικές χρήσεις και άνθη για τον ναό.

Όμως ταυτόχρονα άρχισαν να αναπτύσσονται μικροί κήποι γύρω από τα σπιτάκια των σαλονιών και η παράδοση αυτή διατηρήθηκε μέχρι και σήμερα.

Κήποι δημιουργήθηκαν και γύρω από τα Μεσαιωνικά κάστρα με αρωματικά και οπωροφόρα. Οι κήποι αυτοί έμοιαζαν με τους γαλλικούς, αλλά ήταν απλούστεροι. Πάντοτε ήταν περικυκλωμένοι από τοίχο ή φραγμό από πυκνοφυτευμένα δένδρα.

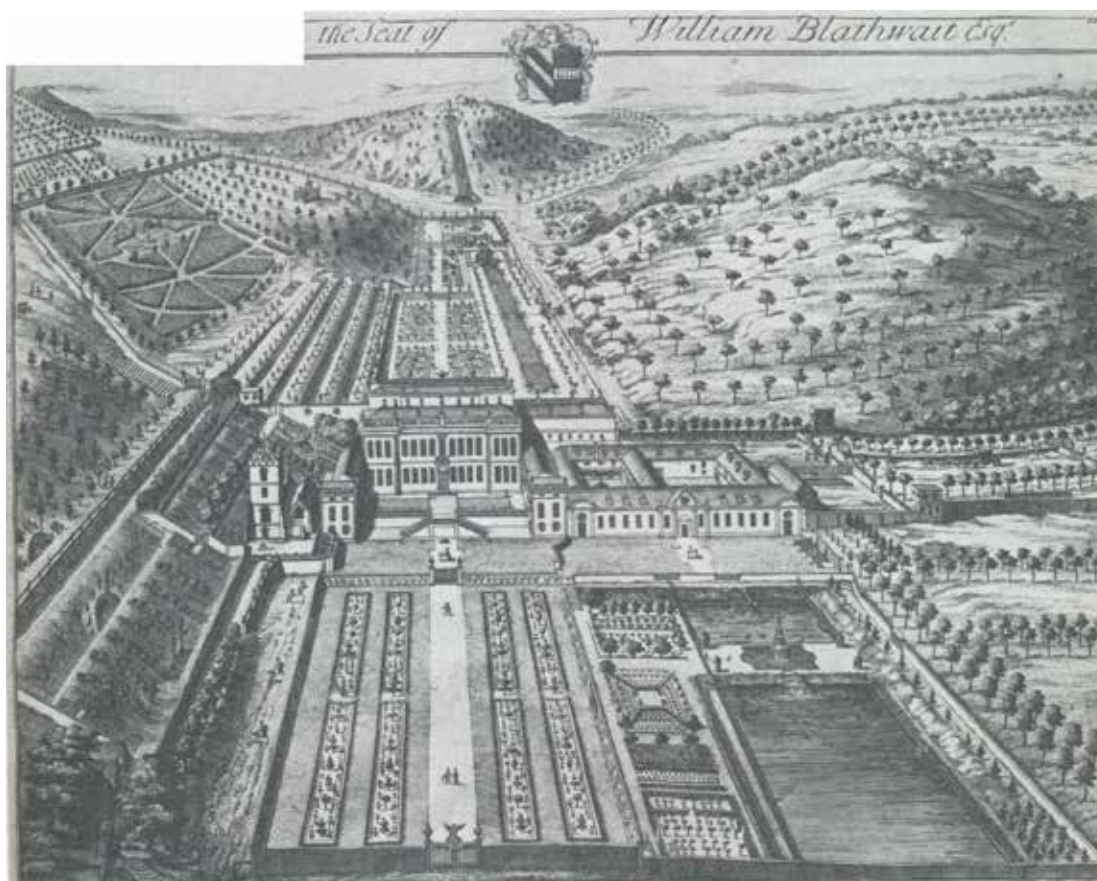
Ένα χαρακτηριστικό των Αγγλικών κήπων ήταν η δημιουργία τεχνητών λόφων ύψους μέχρι και δέκα μέτρων. Μετά από τα Μεσαιωνικά χρόνια και τους πολέμους των Ρόδων ένας διαφορετικός κήπος δημιουργήθηκε που αντανάκλασε την ασφάλεια που υπήρχε. Καλλιτέχνες από την Ιταλία έφεραν την γλυπτική τέχνη και τις καλλιτεχνικές βρύσες που άρχισαν να κοσμούν τους κήπους που τώρα έγιναν πολυπλοκότεροι. Άρχισαν να δημιουργούν διάφορα σχέδια με την τέχνη του κλαδέματος (topiary). Ένα νέο χαρακτηριστικό ήταν και πολύπλοκο δίκτυο από μονοπάτια. Όμως το κυριότερο χαρακτηριστικό του κήπου του 17^{ου} αιώνα ήταν η σχέση του με την κατοικία. Ο κήπος έγινε προέκταση της κατοικίας, όπως το Mont acute, οι κήποι Elizabethan και Jacobean.

Μια τετράγωνη δεξαμενή, καθώς και ύψωμα με δέντρα διακοσμούσαν τον κήπο. Η στενή σχέση μεταξύ κήπου και κατοικίας είναι το χαρακτηριστικό του κήπου που διαδέχτηκε τον Μεσαιωνικό κήπο που ήταν μια αμυντική κατασκευή.

Τον 17^ο και τον 18^ο αιώνα υπήρξε έντονη Γαλλική επίδραση στον Αγγλικό κήπο, αλλά το Γαλλικό μοντέλο δεν μπορούσε να μεταφερθεί αναλλοίωτο στο Αγγλικό τοπίο, το οποίο αποτελεί εκτεταμένη γεωργική γη σε αντίθεση με τα πυκνά δάση της Γαλλίας. Παραδείγματα είναι οι κήποι στο Surrey, ο κήπος Brawn Hall στην πόλη Yorkshire μοιάζει περισσότερο με τους Γαλλικούς κήπους, λόγω του πυκνού δάσους της περιοχής. Ακόμη τα έργα του de Caux στο Badminton έθεσαν τα θεμέλια της αρχιτεκτονικής τοπίου που οδήγησε στον κήπο Tudor και στην άνοδο επαγγελματικών αρχιτεκτόνων τοπίου, όπως οι London και Wise, που δημιούργησαν και τον κήπο Hampton Court. Ταυτόχρονα πολλοί κήποι έγιναν από αρχιτέκτονες κτίριων, όπως οι κήποι στο Castle Howard, Yorkshire, Blenheim και Oxford shire που έγιναν από τον Vanbrugh. Όπως και στη Γαλλία οι αριστοκράτες έδειξαν ζοηρό ενδιαφέρον στη δημιουργία κήπων, όμως οι Αγγλικοί κήποι ποτέ δεν έφτασαν την μεγαλοπρέπεια των Γαλλικών. Παρ' όλα

αυτά τέθηκαν τα θεμέλια για την μετατροπή ολόκληρου του Αγγλικού τοπίου σε κήπους. Οι άνθρωποι πίστεψαν ότι μπορούσαν να δημιουργήσουν ένα τοπίο καλύτερο από εκείνο της φύσης. Η αμφιβολία γεννήθηκε αργότερα όταν τον 18^ο αιώνα εισήχθησαν τα εσπεριδοειδή και δημιουργήθηκαν πορτοκαλεώνες. Τον 18^ο αιώνα επίδραση στον Αγγλικό κήπο υπήρξε και από την παραδοσιακό κήπο της Κίνας που βασίζεται στο φυσικό τοπίο. Αφού ο τεχνητός κήπος έφθασε

στο αποκορύφωμα με ενίοτε σοβαρές υπερβολές άρχισε να υπάρχει και μια στροφή από το φυσικό περιβάλλον που είναι εμφανής στον κήπο του Hampton Court. Σε αυτό έπαιξαν ρόλο και οι ζωγράφοι της εποχής όπως ο Poussin και Salvador Rosa . Οι κήποι αποτελούσαν ένα συνδυασμό του τεχνητού με το φυσικό περιβάλλον, όπως οι κήποι στο Chiswick House του Λονδίνου. Ο William Kent ήταν ταυτόχρονα αρχιτέκτονας και ζωγράφος, ο οποίος προσπαθούσε να δημιουργήσει αρχιτεκτονήματα που να συσχετίζονται με το φυσικό περιβάλλον προσθέτοντας διακόσμηση με ναούς και γέφυρες, όπως στο Holkham. Τον Kent τον διαδέχθηκε ο Lancelot Brown. Γενικά δημιουργήθηκε η επιθυμία του ειδυλλιακού τοπίου που οδήγησε στη δημιουργία πολλών πάρκων όπως στο Wiltshire και Cambridge. Όμως η παράδοση αυτή παρήκμασε τον 19^ο αιώνα, καθώς οι ευγενείς και πλούσιοι που ενδιαφέρονταν για κήπους πολλαπλασιάστηκαν, αλλά δεν είχαν την παιδεία και μόρφωση των παλαιότερων ευγενών.

Εικόνα από το βιβλίο Design Garden

8.4 ΓΑΛΛΙΚΟΙ ΚΗΠΟΙ

Η παράδοση του Γαλλικού κήπου ανάγεται αρχικά στη Ρωμαϊκή εποχή, άλλα μετεξελίχθηκε στον Μεσαίωνα με τους κήπους που διατηρούσαν τα μοναστήρια, τα οποία περιλάμβαναν δεξαμενές με ψάρια για τις ανάγκες των μοναχών, λαχανικά, αρωματικά και διάφορα άλλα. Ταυτόχρονα για λόγους προστασίας οι κήποι των μοναστηριών περιβάλλονταν από αυλάκι με νερό και φράκτες. Στο 15^ο και 16^ο αιώνα το αυλάκι του νερού και οι λίμνες των ψαριών μετατράπηκαν σε μεγάλες οριζόντιες δεξαμενές νερού με μεγάλο μήκος για διακοσμητικούς σκοπούς. Ακόμη και στους κήπους των αξιωματούχων και πλουσίων .

Ο άνθρωπος που ανέπτυξε το Γαλλικό κήπο σε αρχιτεκτονικό αριστούργημα ήταν ο André Le Nôtre , το 17^ο αιώνα. Ο μεγαλοπρεπής κήπος με τις τέλειες μαθηματικές αναλογίες που δημιούργησε ο André Le Nôtre ανταποκρινόταν πλήρως στον πλούτο και στη δύναμη της αριστοκρατίας της τότε εποχής .

Μακριοί ορθογώνιοι διάδρομοι, καθώς και μακριές ορθογώνιες δεξαμενές νερού ανάμεσα στο πυκνό Γαλλικό δάσος, καθώς και διακοσμημένα γεωμετρικά λασάνια με διαφόρων ειδών φυτά και λουλούδια, μαζί με γλυπτά από πέτρα και καλλιτεχνικές βρύσες, χαρακτήριζαν τους μεγαλοπρεπείς Γαλλικούς κήπους των οποίων το μέγεθος έγινε τεράστιο.

Ένα καλό παράδειγμα τέτοιου κήπου είναι ο κήπος των Βερσαλλιών (1656-1661) που διασχίζεται από ένα μεγάλο κεντρικό άξονα, με σταυρωτούς άξονες σε όρθιες γωνίες και τέλειες μαθηματικές αναλογίες.

Εικόνες από το βιβλίο Design Garden

8.5 ΟΙ ΑΝΘΟΚΗΠΟΥΡΟΙ ΤΗΣ ΚΗΦΙΣΙΑΣ

Η ανθοκηπουρική θα μπορούσε να χαρακτηριστεί ως το ευγενέστερο των επαγγελμάτων. Το περιβάλλον επιδρά στο χαρακτήρα του ανθρώπου. Είναι φυσικό να θεωρούνται τυχεροί, όσοι είχαν την ευκαιρία να ασχοληθούν με τον κόσμο των λουλουδιών. Η Κηφισιά υπήρξε πάντα ένας ανθισμένος λουλουδόκηπος περίτεχνος, κομψός, μαγευτικά όμορφος τον οποίο δεν αγνόησε ούτε ο Όθωνας, ούτε ο Δροσίνης, ο Σικελιανός και τόσο άλλοι.

Οι ανθοκηπουροί ήταν αυτοί που προσέφεραν με πραγματικό ζήλο και ευχαρίστηση τις υπηρεσίες τους στο πράσινο Κηφισιάς. Πολλές και γνωστές ήταν οι οικογένειες των ανθοκηπουρών της Κηφισιάς, που έχουν άρρηκτα συνδέσει τα ονόματά τους με την ανθοκομική ιστορία του τόπου, την τόσο πλούσια, όσο και οι αναρίθμητες ποικιλίες των φυτών και των λουλουδιών. Οι ανθοκηπουροί της Κηφισιάς είχαν την τέχνη να στολίζουν με πανέμορφα και πλουμιστά λουλούδια τους κήπους και τα πάρκα της πόλης. Είναι εκείνοι, που κατέκτησαν την Αρχόντισσα Κηφισιά βασίλισσα των προαστίων. Οι ανθοκηπουροί στην Κηφισιά ήταν όλοι αυτοδίδακτοι. Η γνώμη και η εξειδίκευση αποκτήθηκαν από τη συνεργασία που είχαν μεταξύ τους. Αντάλλασσαν σκέψεις μεταξύ τους, συζητούσαν και αντάλλασσαν και τις γνώσεις τους. Βέβαια, σημαντικό ρόλο έπαιξε και η σχέση του με τον ιδιοκτήτη του κήπου. Εξαιτίας αυτής της σχέσης, πολλές φορές, αντί να πουν το όνομα τους ή το παρατσούκλι τους, έλεγαν για παράδειγμα «ο περιβολάρης του Βαρουξάκη».

Κάθε ιδιοκτήτης στην άκρη του κήπου, διέθετε ένα μικρό σπιτάκι στο οποίο έμενε ο κηπουρός. Ίσως γι' αυτό οι κηπουροί ανήκαν και επισήμως στο «οικιακό προσωπικό». Πολλά από αυτά τα σπιτάκια σώζονται ακόμη. Οι κηπουροί φυσικά δε φρόντιζαν μόνο τους κήπους, άλλα και τις βεράντες με τις όμορφες ζαρντινιέρες, καθώς και τα πεζοδρόμια, έξω από το σπίτι, με τις πικροδάφνες. Το φυτώριο το έφτιαχναν μόνοι τους. Έτσι, ποτέ δεν τους έλειπαν τα φυτά. Γι' αυτό το σκοπό είχαν τη «Σέρρα». Ήταν μια τζαμαρία με σιδηροκατασκευή, γεμάτη ράφια, όπου τοποθετούσαν τα φυτά. Τις κρύες νύχτες του χειμώνα άναβαν μια ξυλόσομπα, για να μην κρυώσουν τα διάφορα φυτά που ήταν πολύ μικρά και αδύναμα ακόμη. Όλοι οι ανθοκηπουροί, με ιδιαίτερη αγάπη στα λουλούδια και εξαιρετικό μεράκι στην δουλειά τους, ψαλίδιζαν το τσιμισιρι, τη λεβαντινη, τη λιτρινατα, τη ριζινια και τη λιτρινατερα, κάνοντας σχέδια όπως το κλασικό Γκρέκα, που έλεγαν ότι θέλει μεγάλη προσοχή. Στα πυράγκαθα και στα λιμβούρνα με το κλάδεμα έδιναν σχέδια πρωτότυπα κι έκαναν «αγγέλους», όπως έλεγαν.

Τα σπίτια με τους πανέμορφους κήπους ήταν πολλά, όπως των Ραγκαβή, Ρωμανού, Μάτσα, Δηλιγιάννη, Σαλιάρη, Μπενάκη, Δραγούμη, Καλλέργη, Δέλτα, Αγγελακοπούλου και άλλα. Χρειάζονταν λοιπόν αρκετοί κηπουροί. Έτσι, το επαγγελματινός περνούσε από γενιά σε γενιά. Οι παλαιοί Κηφισιώτες ανθοκηπουροί από το 1880 έως το 1920 ήταν: Δημήτρης Μουχλίδης, Κωνσταντίνος Μουχλίδης, Χρ. Κοκκινάκης, Γιώργος Κατσαμπάς. Οι νεότεροι Κηφισιώτες ανθοκηπουροί από το 1920 ως το 1950 ήταν ο Γεώργιος και Πέτρος Μουχλίδης, Τάσος και Γιώργος Κατσαμπάς, Γεώργιος και Δημήτρης Γκιαλης, Δροσινός, Δημήτρης και

Στέλιος Καψατέλης, Ν. Σαντοριναίος, Κώστας Ματαιος, Σπύρος και Νικ. Ματθαίος και Παναγιωτόπουλος.

Στη βίλα του Καζούλη, ανθοκηπουρός ήταν ο Ορφανόπουλος. Στου Καλυφτακη ήταν ωραία με τις φημισμένες και περιποιημένες Κηφισιώτικες κερασιές. Ο Πέτρος Μουχλίδης ήταν ο Αρχικηπουρός του δήμου Κηφισιάς, ανήκε στην παλιά οικογένεια των Μουχλίδηδων που ήταν κηπουροί και δούλευαν στην Κωνσταντινούπολη για το Σουλτάνο. Στην Κηφισιά τους έφερε ο Θεόδωρος Δηληγιάννης. Οι Μουχλίδηδες, Δημήτρης και Κωστής, μαζί με το Δημήτρη Κοκκινάκη και τον Τάσο Κατσίμπα. Ο Π. Μουχλίδης άρχισε να εργάζεται ως κηπουρός στο πάρκο το 1916 κι έγινε Αρχικηπουρός του Δήμου Κηφισιάς το 1960. Ήξερε όλη την ιστορία του προάστιου. Είχε γνωρίσει από κοντά πολλούς από τους πιο σημαντικούς κάτοικους της Κηφισιάς. Από τον Εμμανουήλ Μπενάκη, που είχε πάθος με τα λουλούδια ως το Στέφανο Δέλτα, που του άρεσε κάθε πρωί να κάνει περίπατους ως τη Βαρυμπόμπη και την «Κυρία Πηνελόπη», που λάτρευε τον κήπο της με τις γλυσίνες.

9. ΜΕΣΑ ΜΕΤΑΦΟΡΑΣ ΤΗΣ ΕΠΟΧΗΣ

9.1 Η ΠΛΑΤΕΙΑ ΠΛΑΤΑΝΟΥ

Μια αγέρωχη παρουσία που ζει στις μνήμες των Κηφισιωτών, είναι ο πανύψηλος και εντυπωσιακός πλάτανος, από τον οποίο σήμερα έχει απομείνει μόνο το όνομα του στην Κηφισιώτικη Πλατεία Πλατάνου.

Ο αγέρωχος πλάτανος ήταν η καρδιά της Κηφισιάς. Από την μια μεριά του, ήταν το σύμβολο της Κηφισιάς. Με τα δυνατά, στριφτά κλαδιά του, με το πυκνό του φύλλωμα, σκίαζε με προστατευτικό τρόπο σχεδόν ολόκληρη την πλατεία. Το πανύψηλο περήφανο δένδρο, με την αιωνόβια ύπαρξη του χειμώνα, να ταράζει τα πυκνά φυλλάματά του. Όμως, στεκόταν πάντα εκεί, αγέρωχος, δυνατός και, σε όλες τις εποχές, σε όλες τις καιρικές συνθήκες. Είχε πραγματικά κάτι το εντυπωσιακό και το ανθρώπινο, η παρουσία του.

Είχε τις τεράστιες ρίζες του μέσα στα νερά του Υδραγωγείου, όπου συγκεντρώνονταν τα νερά από τον Κοκκιναρά. Ο πανύψηλος πλάτανος έχασε την πηγή της ζωής του, δηλαδή τα νερά του Υδραγωγείου, που βρισκόταν λίγα μέτρα μακριά του.

Όταν ξεράθηκε ο πλάτανος, τότε Δημάρχου Ζωμόπουλου για την διαπλάτυνση της λεωφόρου Κηφισιάς έδωσε εντολή αποξήλωσης του. Όμως, ειδοποιήθηκε η Αστυνομία και σταμάτησε τον Ανθοκηπουρού (Π.Μουχλιδη) και τον οδήγησε στο τμήμα. Τελικά, ο Δήμαρχος Κηφισιάς μαζί με βουλευτή και υπουργό, οι οποίοι αντιδρούσαν με την ενέργεια αυτή, έκοψαν τον πλάτανο. Αυτό ήταν το τέλος του πλατάνου που αποτελούσε ζωντανό μάρτυρα της Ιστορίας της Κηφισιάς. Στη θέση του πλατάνου, φύτεψαν έναν άλλον πλάτανο. Όμως, λόγω έλλειψης φροντίδας δεν άντεξε στον χρόνο.

Περιμετρικά της Πλατείας Πλατάνου, αργότερα, αναπτύχθηκε Εμπορικό και Ψυχαγωγικό Κέντρο. Ο αποκαλούμενος, λοιπόν, τότε «Πλάτανος» ή «Πλατεία Πλατάνου», ήταν πλατεία μικρή σε μέγεθος και αποτελούσε τόσο Εμπορικό Κέντρο, όσο και σημείο συνάθροισης και συνάντησης των Κηφισιωτών.

Η πλατεία πλατάνου
Βιβλίο:75 χρόνια Δήμος Κηφισιάς

9.2 ΟΙ ΓΡΑΦΙΚΟΙ ΑΜΑΞΑΔΕΣ

Η ύπαρξη του μετζίλ στην Κηφισιά, όπως αναφέρει ο Τσελεμπίς, πιθανόν να ευνόησε την ευρεία χρήση των αμαξών για την μετάβαση ανθρώπων και την μεταφορά ταχυδρομείου και προϊόντων στην Αθήνα. Οι συχνές επισκέψεις του Όθωνα και πολλών διακεκριμένων οικογενειών στην Κηφισιά, ίσως να επέβαλαν την τακτική επικοινωνία και πιθανόν σε αυτό το πλαίσιο να ιδρύθηκε το ταχυδρομείο, το οποίο θα συνέδεε την Κηφισιά με την Αθήνα. Ίσως στις εγκαταστάσεις του ταχυδρομείου, περί του 1877, να χρησιμοποιήθηκε πρώτη φορά στην Ελλάδα το τηλέφωνο, το οποίο συνέδεσε την Κηφισιά με την Αθήνα. Ο Ράγκβης απέστειλε από το Βερολίνο στον Γεώργιο Α΄ μια συσκευή, την οποία ο ίδιος ονόμασε « ο τηλέφωνος ». Η επιστολή βρίσκεται – πιθανόν όχι τυχαία – στον σχετικό φάκελο της Κηφισιάς στα Γενικά Αρχεία του Κράτους.

Πριν από την σιδηροδρομική σύνδεση της Αθηνάς με την Κηφισιά, οι Αθηναίοι πραγματοποιούσαν τις επισκέψεις τους στο καταπράσινο χωριό - σήμερα προάστιο - με άμαξες (μόνιππα). Ο μοναδικός δρόμος που οδηγούσε στην Κηφισιά ήταν η λεωφόρος Κηφισιάς με χρόνο διαδρομής μια έως μιάμιση ώρα.

Το στέκι των αμαξάδων στην Κηφισιά ήταν η περιοχή του πλατάνου. Τα δρομολόγια που ακολουθούσαν δεν περιορίζονταν μόνο στα όρια του δήμου, αλλά έφταναν και στις γειτονικές περιοχές. Οι επιβάτες χρησιμοποιούσαν τις άμαξες για ποικίλους λόγους, για τη μεταφορά τους, για ρομαντικούς περιπάτους, για την

συμμετοχή τους σε τελετές (γάμους, κηδείες) κ.λπ. Τα αμαξάκια ήταν τα ταξί της εποχής.

Οι Κηφισιώτες αμαξάδες ίδρυσαν το Σωματείο Αμαξοκαταγωγέων, το οποίο υπάρχει και σήμερα. Γύρω από τους αμαξάδες υπήρχε ένας ολόκληρος κόσμος επαγγελματιών, όπως οι αλμπάνηδες (πεταλωτές), οι καροπιοί, οι σανοπώλες κ.α.

Την δεκαετία του 1880 έκανε την εμφάνιση του το «Θηρίο» και σταδιακά από το 1920 τα πρώτα μικρά λεωφορεία, τα οποία εκτελούσαν το δρομολόγιο Κηφισιά – Αθήνα. Σχεδόν παράλληλα εμφανίστηκαν και τα ταξί. Η είσοδος των μέσων μαζικής μεταφοράς των πολιτών σταδιακά εκτόπισε τα μόνιπα.

9.3 ΤΟ ΘΗΡΙΟ

Η ανάπτυξη της βιομηχανίας ήταν στενά συνδεδεμένη με την ύπαρξη σιδηροδρομικού δικτύου. Έτσι, το 1835 υποβλήθηκε πρώτη φορά πρόταση από τον επιχειρηματία Φεραλδή, προκειμένου να συνδεθεί σιδηροδρομικά η Αθήνα με τον Πειραιά.

Στην Ευρώπη η άνοδος του σιδηροδρομικού συμπίπτει με την περίοδο της έντονης εκβιομηχάνισης. Στην Ελλάδα, αντίθετα, δεν υπήρχε βιομηχανική παραγωγή, και έτσι ο σιδηρόδρομος κλήθηκε να εξυπηρετήσει τη μεταφορά αγροτικών προϊόντων. Βέβαια, η ανάγκη διακίνησης των γεωργικών αγαθών μπορούσε να εξυπηρετηθεί με την κατασκευή δρόμων. Θεμελιακή απαίτηση της χώρας ήταν η ανάπτυξη ενός ικανοποιητικού οδικού δικτύου, του οποίου ο σιδηρόδρομος αποτελούσε υποκατάστατο.

Η συγκυρία έγινε ευνοϊκή την δεκαετία του 1870. Την περίοδο αυτή καταστράφηκαν τα γαλλικά αμπέλια, με αποτέλεσμα η ζήτηση της ελληνικής σταφίδας να προσλάβει μεγάλες διαστάσεις. Στην Πελοπόννησο η παραγωγή και οι εξαγωγές διπλασιάστηκαν. Την ίδια περίοδο, η οποία μέχρι τότε ήταν αποκλεισμένη από τη παγκόσμια χρηματαγορά. Το γεγονός αυτό, σε συνδυασμό με την κρίση που επικρατούσε, δημιούργησαν τις κατάλληλες συνθήκες για να μετανάστευση στην Ελλάδα ευρωπαϊκού κεφαλαίου. Υπό αυτές τις προϋποθέσεις άρχισε να διαφαίνεται η δυνατότητα ανάπτυξης σιδηροδρομικού δικτύου στη χώρα.

Η αρχική ιδέα της σιδηροδρομικής ένωσης των πόλεων της Αθήνας ήταν από τον Υπουργείο Εσωτερικών. Η τελική απόφαση λήφθηκε το 1855 από την κυβέρνηση του Μαυροκορδάτου με υπουργό Εσωτερικών τον ίδιο, και αφορούσε τη γραμμή Αθήνα - Πειραιάς, η οποία θα ετίθετο σε λειτουργία τον Φεβρουαρίου του 1869.

Πλατεία Σταθμού
Βιβλίο: Αρχόντισσα Κηφισιά

Η επόμενη σιδηροδρομική γραμμή του ελληνικού κράτους ήταν αυτή που συνέδεε την Αθήνα με το Λαύριο και την Κηφισιά. Το 1882 υπογράφηκε σύμβαση μεταξύ της κυβέρνησης και της Ελληνικής Εταιρείας Μεταλλουργιών Λαυρίου (Ε.Ε.Μ.Λ.) για την κατασκευή νέας γραμμής μήκους 76 χιλιομέτρων, με δικαίωμα εκμετάλλευσης για 99 χρόνια. Τον Δεκέμβριο του 1882 ιδρύθηκε η εταιρεία «Σιδηρόδρομοι Αττικής» με μοναδικό μέτοχο την Ε.Ε.Μ.Λ. και με σκοπό την κατασκευή και την εκμετάλλευση της γραμμής.

Ο σιδηρόδρομος της Κηφισίας λειτούργησε πρώτη φορά στις 4 Φεβρουαρίου 1885, ημέρα εορτασμού της Καθαρής Δευτέρας, με αποτέλεσμα οι Αθηναίοι κατά εκατοντάδες να χρησιμοποιούν το νέο συγκοινωνιακό μέσο, για να γιορτάσουν τα Κούλουμα στην Κηφισιά.

Η πρώτη αμαξοστοιχία έλκοντας δέκα γεμάτα βαγόνια αναχώρησε από την Αθήνα νωρίς το πρωί, η δεύτερη στις 10 και οι επόμενες ανά δίωρο. Η κοσμοσυρροή ήταν τόση, ώστε η εταιρεία σταμάτησε να εκδίδει εισιτήρια από τις 2 το μεσημέρι. Συντάκτης της αθηναϊκής εφημερίδας σε άρθρο του την επόμενη (5-2-1885) έγραψε: *«Η πανηγυρικός εγκαινιασθείσα σιδηρά οδός απ' Αθηνών εις Κηφισίαν είχε ωρισμένον μήκος 14.808 μέτρων. Κατασκευάσθησαν καθ' όλον το μήκος της γραμμής 78 τεχνικά έργα, υπό την επίβλεψη του μηχανικού της εταιρείας κ. Ν. Γάζη, στις πανταχόθεν χθες εδέχτο συγχαρητήρια δια την επιτυχίαν του έργου του. Και είναι μεν αληθές ότι πολλαχού η κίνησις είναι λίαν επαίσθητη, αλλ' τούτο, διότι η επιχωμάτωσις δεν συνεπάγεται έτι, ιδίως οπού ήτο αργιλώδες η γη. Η αμαξοστοιχίας διέρχεται δια 9 γεφυρών, ων μάλλον αξιοσημείωτοι είναι η των Ποδάρων σιδηρά, και υπό το υδραγωγείων Κασσαβέτη. Αι αμαμαξαι, κατασκευασθείσαι εν τοις εργοστασίοις Tubize εν Βελγική, δύναται να ρυμουλκήσει 12 βαγόνια, υπό την μέγιστην κλίσειν 25 χιλιοστών και ταχύτητα 40 χιλιόμετρων, μετά 300 κατά μέσον όρων επιβατών».*

Η διαδρομή του σιδηρόδρομου από την Αθήνα ως την Κηφισιά διαρκούσε μισή ώρα. Οι επιβάτες χρειάζονταν άλλο τόσο χρόνο για να φτάσουν με ιπποκίνητα λεωφορεία της εταιρείας από την Ομόνοια μέχρι τον σταθμό της Αττικής, από όπου ξεκινούσαν τα τρένα. Η εφημερίδα Αστυ της 17 Νοέμβριου 1885 αναφέρει ότι στο σημείο στο οποίο στάθμευαν τα ιπποκίνητα λεωφορεία υπήρχε η

ακόλουθη ανακοίνωση: «Το λεωφορείο του σιδηρόδρομου της Κηφισιάς αναχωρεί είκοσι λεπτά προς της αναχωρήσεως της αμαξοστοιχίας. Οι κ.κ ταξιδιώται παρακαλούνται να σπεύδουν» Αργότερα το 1889, στρώθηκαν γραμμές και ο σταθμός μεταφέρθηκε στην πλατεία Λαυρίου, δίπλα στην Ομόνοια.

Πλατεία Σταθμού
Βιβλίο: Αρχόντισσα Κηφισιά

Ο σιδηρόδρομος της Κηφισιάς λόγω των τριγμών του της μηχανής και των πυκνών μαύρων καπνών που εξέπεμπε, απέκτησε το παρατσούκλι «Θηρίο». Επί μισό περίπου αιώνα ο σιδηρόδρομος της Κηφισιάς εξυπηρετούσε τους κατοίκους της πρωτεύουσας. Ο σταθμός της Κηφισιάς βρίσκονταν σε ένα καταπράσινο τοπίο, το οποίο είχε κύριο χαρακτηριστικό του τα φανάρια που φώτιζαν το σκοτάδι της νύχτας. Τα τακτικά δρομολόγια της αμαξοστοιχίας εξυπηρέτησαν την παραθεριστική κίνηση της Κηφισιάς και γενικότερα τις εξόδους των Αθηνών που αναζητούσαν εκεί δροσιά, ειδικά κατά τους θερινούς μήνες.

Μετά τον Α' παγκόσμιο πόλεμο το «Θηρίο» αδυνατούσε να ανταπεξέλθει στις ανάγκες της εποχής. Η βραδύτητα του υπήρξε παροιμιώδης. Στις 8 Αυγούστου 1938, ημερομηνία κατά την οποία πραγματοποίησε το τελευταίο δρομολόγιο του, βάζοντας τέλος στην περίοδο της Μπελ Επόκ. Εντούτοις επαναλειτούργησε, ηλεκτροκίνητος αυτήν την φορά, μετά το πέρας του Β' Παγκόσμιου Πολέμου και του εμφυλίου.

Το 1891 οι Σιδηρόδρομοι Αττικής, με βάση τον νόμο Β.Ω.Κ.Ε., ανέλαβαν την υποχρέωση να εξωραΐσουν την Κηφισιά και τα υπόλοιπα μέρη από τα οποία θα περνούσε η αμαξοστοιχία. Τους χώρους όπου θα πραγματοποιούνταν οι αναπλάσεις θα υποδείκνυε το υπουργείο εσωτερικών, το οποίο είχε τότε την ευθύνη των δημόσιων έργων. Το 1901 προσδιορίστηκαν τα έργα στην Κηφισιά, σχεδιάστηκε ο ηλεκτροφωτισμός η δημιουργία άλσους με εστιατόριο και αποφασίστηκε η δημιουργία θεάτρου, καφενείου κ.τ.λ. Η κατασκευή αυτών των εξωραϊστικών έργων στην Κηφισιά αποτελούσε το αντάλλαγμα που δόθηκε στην εταιρεία, για να έχει το αποκλειστικό προνόμιο εκμετάλλευσης της γραμμής και παράλληλα για να προωθηθεί η κατασκευή τραμ (τότε ιπποσιδηρόδρομος) που θα συνέδεε την Αθήνα με την Κηφισιά και τα βόρεια προάστια γενικά. Η έκταση που καταλάμβανε το Άλσος της Κηφισιάς ξεκινούσε από τη πλατεία Πλάτανου και έφτανε μέχρι τον σιδηροδρομικό σταθμό. Για τις ανάγκες του εξωραϊσμού φυτεύτηκαν φοίνικες, δημιουργήθηκαν λουλουδένιοι τάπητες και γενικά

φυτεύτηκαν πολλά άνθη και καλλωπιστικά φυτά. Στο βάθος του άλσους υπήρχε το ζαχαροπλαστέιο του σταθμού, στο οποίο οι Αθηναίοι έπαιρναν τα αναψυκτικά τους. Για περισσότερα από τριάντα χρόνια το Άλσος συγκέντρωνε την κοσμική Αθήνα τα καλοκαιρινά απογεύματα.

Το “θηρίο” του τότε...

Το “θηρίο” του σήμερα...

10. ΤΟ ΠΡΑΣΙΝΟ ΤΗΣ ΚΗΦΙΣΙΑΣ ΣΗΜΕΡΑ

Τα αρχοντικά του 19^ο αιώνα κτίστηκαν μέσα σε απέραντους κήπους, με αιωνόβια πλατάνια, πεύκα, κυπαρίσσια, λεύκες, δέντρα με μεγάλο ύψους έτσι ώστε να προστατεύουν τα κτίρια από τους δυνατούς ανέμους που έπνεαν στην Κηφισιά. Οι ανθοκηπουροί επηρεασμένοι από την τάση που υπήρχε στην υπόλοιπη Ευρώπη φύτευαν διάφορα εισαγόμενα καλλωπιστικά φυτά όπως φοίνικες, δαμασκηνιές, θάμνους κ.α. για να ταιριάζουν με την αρχιτεκτονική των αρχοντικών. Παρακάτω αναλύουμε μερικά από αυτά.

10.1 ΑΕΙΘΑΛΗ ΚΑΛΛΩΠΙΣΤΙΚΑ ΚΑΙ ΔΑΣΙΚΑ ΔΕΝΔΡΑ

ΦΟΙΝΙΚΑΣ ΟΥΑΣΙΓΚΤΟΝΙΑ – WASHIGTONIA ROBUSTA

Καταγωγή: Μεξικό. Εισήχθη στη χώρα μας τα τελευταία χρόνια και δεν χρησιμοποιείται ευρέως.

Φυσικό ενδιαίτημα: αμιγή θαλάσσια δάση στο Μεξικό.

Ύψος: έως 25 μ.

Πλάτος: έως 5 μ.

Μορφή-Σχήμα: φοίνικας με πολύ ψηλό κορμό και φύλλωμα μόνο στην άκρη του κορμού.

Υφή-Χρώμα φυλλώματος: φύλλα σαν βεντάλια, με λευκές τρίχες στα άκρα. Τραχεία υφή.

Οικολογικές απαιτήσεις: καλά στραγγιζόμενα εδάφη και μικρές απαιτήσεις σε νερό. Αντέχει στον παγετό και μπορεί να χρησιμοποιηθεί περιορισμένα στη Βόρεια Ελλάδα. Απαιτεί άφθονο ηλιακό φως.

Ρυθμός ανάπτυξης: μάλλον ταχύς.

Χρήσεις-Ιδιαίτερα χαρακτηριστικά: είναι το κατ' εξοχή δέντρο λεωφόρων και δρόμων στην Νότια Καλιφόρνια, όπου λόγω του πολύ ψηλού κορμού του δίνει την εντύπωση φυσικού κίονα. Αναπτύσσεται γρήγορα και λόγω της ανθεκτικότητας του στο ψύχος μπορεί να χρησιμοποιηθεί σε ψυχρές περιοχές.

Ίδιες χρήσεις με τους άλλους φοίνικες.

Εχθροί - ασθένειες:

- Εντομολογικοί εχθροί όπως η μεσογειακή μύγα και ο ρυγχοφόρος, ο οποίος δημιουργεί 'κουκούλι' και καταστρέφει τον κορμό του δένδρου.
- Μυκητολογικοί εχθροί όπως βακτήρια, ψευδομονάδες, σκληρωτίνη, σκωρίαση και στάχτη. Οι δυο τελευταίοι μύκητες εμφανίζονται ανάλογα με τις καιρικές συνθήκες.
- Σηψιρριζίες οι οποίες προκαλούνται από το πολύ νερό – υγρασία και από το μύκητα φυτοφθόρα που οφείλεται στην καλή ή κακή ποιότητα του εδάφους.

ΜΠΕΝΑΚΕΙΟ ΦΥΤΟΠΑΘΟΛΟΓΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ
Τμήμα Εντομολογίας και Γεωργικής Ζωολογίας
Εργαστήριο Γεωργικής Εντομολογίας

Ο σημαντικότερος εχθρός των φοινικοειδών, το έντομο
***Rhynchophorus ferrugineus* (Coleoptera: Curculionidae, Dryophorinae)**
 (κόκκινος ρυγχωτός κάνθαρος των φοινικοειδών)

Αρκετά είδη κολεόπτρων της οικογενείας *Curculionidae* αποτελούν σοβαρούς εχθρούς των φοινικοειδών. Ως πιο επικίνδυνα αναφέρονται κυρίως τα *Rhynchophorus ferrugineus*, *R. palmarum* και *Diocalandra frumenti*, ακολούθως τα *R. phoenicis*, *R. vulneratus* και *R. bilineatus*, ενώ μικρότερης οικονομικής σημασίας αναφέρεται ότι είναι τα *Dynamis borassii*, *Rhynchophorus quadrangulus* και *Metamasius cinnamominus*. Ειδικά το *Rhynchophorus ferrugineus* (κόκκινος ρυγχωτός κάνθαρος των φοινικοειδών, *Red palm weevil*, *Coconut weevil*, *Asiatic palm weevil*, *Indian red palm weevil*) θεωρείται σήμερα ως ο σημαντικότερος εχθρός των φοινικοειδών. Προσβάλλει πολλά είδη φοινικοειδών όπως *Areca catechu*, *Arenga pinnata*, *Borassus flabellifer*, *Caryota maxima*, *C. cumingii*, *Cocos nucifera*, *Corypha gebanga*, *C. elata*, *Elaeis guineensis*, *Livistona decipiens*, *Metroxylon sagu*, *Oreodoxa regia*, *Phoenix canariensis*, *Ph. dactylifera*, *Ph. sylvestris*, *Sabal umbraculifera*, *Trachycarpus fortunei*, *Washingtonia filifera* κ.α., καθώς και τα *Agave americana* και *Saccharum officinarum*. Μόνο τα είδη *Chamaerops humilis* και *Washingtonia robusta* αναφέρονται ως σχετικώς ανθεκτικά στο έντομο αυτό.

Η προσβολή ενός φοινικοειδούς από το *Rhynchophorus ferrugineus* ξεκινά από την κορυφή (στεφάνη) όπου τα θηλυκά ωοτοκούν. Οι προνύμφες ανοίγουν στοές έως και ένα μέτρο κατά μήκος του κορμού αλλά και κατά μήκος των βάσεων των φύλλων. Η προσβολή οδηγεί στο θάνατο το φοινικοειδές. Αποτελεί το σημαντικότερο εχθρό των καλλιεργειών χουρμαδιάς στην Ασία και τη βόρεια Αφρική αλλά και των καλλωπιστικών φοινικοειδών σε όλες τις μεσογειακές χώρες.

Το *R. ferrugineus* έχει καταγραφεί σε πολλές χώρες της Ωκεανίας (Αυστραλία, Νέα Παπούα-Γουϊνέα, νήσοι Σολομώντος) και της Ασίας (Μπαγκλαντές, Μπαχρέιν, Καμπότζη, Κίνα, Ινδία, Ινδονησία, Ιράκ, Ιράν, Ιαπωνία, Κουβέιτ, Λάος, Μαλαισία, Myanmar, Ομάν, Πακιστάν, Φιλιππίνες, Κατάρ, Σαουδική Αραβία, Ιορδανία, Σρι Λάνκα, Ταϊβάν, Ταϊλάνδη, Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα, Βιετνάμ). Πρόσφατα έχει βρεθεί σε Μεσογειακές χώρες (Αίγυπτος, Ισραήλ, Παλαιστινιακή αρχή, Συρία, Τουρκία, Ισπανία, Ιταλία, Γαλλία, Κύπρος).

Το *R. ferrugineus* βρέθηκε για πρώτη φορά στην Ελλάδα, στην Κρήτη (Χερσόνησος, Ν. Ηρακλείου) το Νοέμβριο του 2005 σε δείγματα που προσκομίστηκαν στο Μπενάκειο Φυτοπαθολογικό Ινστιτούτο. Ήδη έχει επεκταθεί στους Δήμους Μαλίων και Γουβιών (Ν. Ηρακλείου), στη Νήσο Ρόδο, σε Ωρωπό, Κάλαμο και Ελληνικό Αττικής, στο Δήλεσι Βοιωτίας και σε Κολλήνη και Παλούκι Αμαλιάδας στο Νομό Ηλείας.

Για την αντιμετώπιση του *Rhynchophorus ferrugineus* απαιτείται άμεσα:

1. **απαγόρευση** εισαγωγής φυτών φοινικοειδών με διάμετρο κορμού μεγαλύτερη των 5cm από χώρες (ή περιοχές χωρών) στις οποίες έχει καταγραφεί το έντομο αυτό. Τα επιτρεπόμενα προς εισαγωγή φοινικοειδή πρέπει να προέρχονται μόνο από περιοχές όπου δεν έχει εμφανιστεί το συγκεκριμένο πρόβλημα.

2. **απαγόρευση** διακίνησης φυτών φοινικοειδών από τις ευρύτερες περιοχές των Δήμων όπου έχει εμφανιστεί το έντομο αυτό και όποιου άλλου Δήμου στην πορεία εμφανίσει το πρόβλημα.

3. **υποχρεωτική καταστροφή όλων των προσβεβλημένων** φοινικοειδών, που θα συνοδεύεται με πλήρη και λεπτομερή καταγραφή των ευρημάτων (τοποθεσία, ξενιστές, σημεία προσβολών επί των φοινικόδεντρων, σύνθεση του ευρισκόμενου πληθυσμού του *R. ferrugineus*) και ενημέρωση της υπηρεσίας μας.

4. εγκατάσταση εκτεταμένου και συστηματικού δικτύου παγίδευσης του εντόμου. Συνιστάται να “περικυκλωθούν” οι εστίες της προσβολής με δίκτυο παγίδων (ή με άλλα λόγια να τοποθετούνται παγίδες στα όρια μεταξύ προσβεβλημένων και απρόσβλητων περιοχών).

Πρέπει επίσης να σημειωθεί ότι η παρουσία του *Rhynchophorus ferrugineus* στην Κρήτη αποτελεί σοβαρή απειλή για το ενδημικό είδος *Phoenix theophrasti*. Το είδος απαντάται σε πολλά σημεία στην Κρήτη με πιο γνωστό το φοινικόδασος του Βάι (που είναι το βορειότερο φοινικόδασος του κόσμου και αποτελεί προστατευόμενο μνημείο της φύσης). Σε σχετικό πειραματισμό στο Μπενάκειο Φυτοπαθολογικό Ινστιτούτο έχει διαπιστωθεί ότι το *R. ferrugineus* προσβάλλει και καταστρέφει και το *Ph. theophrasti*.

Νέος εχθρός των φοινικοειδών, η πεταλούδα *Paysandisia archon* Lepidoptera

Καταγωγή – Γεωγραφική εξάπλωση

Το *Paysandisia archon* (Burmeister) (Lepidoptera: Castniidae) [συνώνυμο: *Castnia archon* Burmeister] είναι έντομο της Νεαρκτικής Ζώνης. Είναι ιθαγενές της Νότιας Αμερικής (Αργεντινή, Βραζιλία, Παραγουάη, Ουρουγουάη) αλλά πρόσφατα έχει παρατηρηθεί και στην Ευρώπη (Αγγλία, Γαλλία, Ιταλία, Ισπανία και Ελλάδα).

Ξενιστές

Όλοι οι γνωστοί έως σήμερα ξενιστές του *Paysandisia archon* ανήκουν στα φοινικοειδή (Arecaceae). Στη Νότια Αμερική έχει καταγραφεί να προσβάλλει πολλά είδη φοινικοειδών όπως *Butia yatay*, *B. capitata*, *Chamaerops humilis*, *Livistona chinensis*, *Phoenix canariensis*, *Syagrus romanzoffiana* και *Trithrinax campestris*. Στην Ευρώπη έχει καταγραφεί να προσβάλλει τα *Brahea armata*, *B. edulis*, *Butia capitata*, *Chamaerops humilis*, *Livistona* sp., *Phoenix canariensis*, *P. dactylifera*, *P. reclinata*, *P. roebelenii*, *P. sylvestris*, *Sabal mexicana*, *S. minor*, *S. palmetto*, *Syagrus romanzoffiana*, *Trachycarpus fortunei*, *T. wagnerianus*, *Trithrinax campestris*, *Washingtonia filifera* και *W. robusta*

Μορφολογία

Ωό: ατρακτοειδούς σχήματος, λευκού έως λευκορόδινου χρώματος, μήκους 4.4-5.2mm και πλάτους 1.5-1.6mm. Προνύμφη: λευκού χρώματος, μήκους περίπου 7mm κατά την εκκόλαψη αλλά φθάνει έως 9cm πριν τη νύμφωση. Νύμφη: ωχροκίτρινου χρώματος, μήκους

περίπου 5.5cm. Η νύμφωση λαμβάνει χώρα εντός ατρακτοειδούς νυφικής θήκης μήκους περίπου 6cm. Ακμαίο: τα ακμαία του *Paysandisia archon* είναι όμορφες πεταλούδες με άνοιγμα πτερύγων 9-11cm.

Βιολογία

Δεν υπάρχουν πολλές πληροφορίες σχετικές με τη βιολογία του *P. archon*. Σύμφωνα με παρατηρήσεις στην Ισπανία (Sarto i Monteys & Aguilar 2005), τα ακμαία του *P. Archon* εμφανίζονται από μέσα Μαΐου έως τέλη Σεπτεμβρίου. Το θήλυ εναποθέτει περίπου 140 ωά και ο βιολογικός κύκλος του εντόμου διαρκεί 13 έως 22 μήνες.

Συμπτώματα-Ζημιές

Η προσβολή από το *P. archon* οδηγεί στο θάνατο το φοινικοειδές. Συνήθως η προσβολή γίνεται αντιληπτή αφού έχει καταστραφεί η καρδιά του προσβεβλημένου φοινικοειδούς και το δένδρο έχει ξεραθεί. Σε μερικές περιπτώσεις είναι δυνατό να εμφανιστούν συμπτώματα, όπως η παρουσία πριονιδιού ή εκκριμάτων, φαγώματα στα φύλλα, στοές ή ανώμαλη ανάπτυξη του φοινικοειδούς

Αντιμετώπιση

Η αντιμετώπιση του *P. archon* βασίζεται στην εφαρμογή των κανόνων του φυτοϋγειονομικού ελέγχου, δηλαδή στην απαγόρευση εισαγωγής και διακίνησης φυτών φοινικοειδών από τις περιοχές των όπου έχει εμφανιστεί το έντομο αυτό και στην καταστροφή των προσβεβλημένων φοινικοειδών.

ΜΑΓΝΟΛΙΑ ΜΕΓΑΝΘΗΣ — MAGNOLIA GRANDIFLORA

Καταγωγή: Νοτιοανατολικές ΗΠΑ (1730). Καλλιεργείται αρκετά στη χώρα μας και περισσότερο στη Ν. Ελλάδα. Υπάρχουν περίπου 30 αξιόλογα είδη.

Φυσικό ενδιαίτημα: Ξέφωτα δασών ή μεμονωμένα σε κοιλάδες.

Μορφή-Σχήμα: Πυραμιδοειδές, με αρκετές διακλαδώσεις.

Υφή-Χρώμα φυλλώματος: Τραχεία υφή, μεγάλα γυαλιστερά σκούρα πράσινα φύλλα, πυκνό φύλλωμα, αειθαλές. Τα φύλλα αλλάζουν κάθε δυο χρονιά.

Άνθη-Εποχή άνθησης: Λευκά, εξαπέταλα, μεγάλα (σαν νούφαρα, 15-20 εκ.), εύοσμα, το Μάιο.

Καρπός - Εποχή καρποφορίας: Κυλινδρικοί σαν αγγουράκια με κόκκινους σπόρους νωρίς το φθινόπωρο.

Οικολογικές απαιτήσεις: Προτιμά υγρά, καλά αεριζόμενα, ελαφρά πηλώδη εδάφη, ελαφρά όξινα. Δεν είναι πολύ ανθεκτική σε παγετούς, ιδίως σε νεαρή ηλικία, ούτε σε ισχυρούς ανέμους.

Ρυθμός ανάπτυξης: Μέτριος: 6 μ. σε 20 έτη.

Χρήσεις-Ιδιαίτερα χαρακτηριστικά: Χρησιμοποιείται κυρίως ως μεμονωμένο είδος σε γλοοτάπητα. Απαιτεί μεγάλο χώρο για να αναπτυχθεί κανονικά, επομένως είναι ακατάλληλη για μικρούς κήπους.

Ύψος: 25 μ. και πλάτος 10 μ. .

Εχθροί - ασθένειες:

- Μυκητολογικοί εχθροί όπως η φυτοφθόρα η οποία λιώνει το φυτό.
- Ιώσεις

ΚΥΠΑΡΙΣΣΙ - CUPRESSUS SEMPERVIRENS

Καταγωγή: Ν. Ευρώπη, Μεσόγειος, Δ. Ασία (1500). Στη χώρα μας απαντάται αυτοφυές στην Κρήτη, τη Ρόδο και σε λίγα νησιά του Αιγαίου και του Ιονίου. Καλλιεργείται όμως από αρχαιότατων χρόνων και για το λόγο αυτό απαντάται σε όλη την Ελλάδα.

Φυσικό ενδιαίτημα: Σε θερμές, ξηρές πλαγιές πετρωδών λόφων ή βουνών ή μέσα σε δάσος κωνοφόρων.

Ύψος: 25 μ.

Πλάτος: 5-15 μ. (ανάλογα με την ποικιλία).

Μορφή-Σχήμα: Πυραμιδοειδές με οριζόντιους ή όρθιους κλάδους στην ποικιλία που είναι ιδιαίτερος στενή.

Υφή-Χρώμα φυλλώματος: Πυκνό φύλλωμα με σκούρο πράσινο χρώμα, αειθαλές. **Οικολογικές απαιτήσεις:** Αναπτύσσεται σε πτωχά, ξηρά εδάφη. Αντέχει στο ψύχος και στις υψηλές θερμοκρασίες καθώς και στα υδροσταγονίδια της θάλασσας. Αναπτύσσεται σε ηλιαζόμενες θέσεις.

Ρυθμός ανάπτυξης: Μάλλον γρήγορος: 10 μ. σε 20 έτη.

Χρήσεις-Ιδιαίτερα χαρακτηριστικά: Στη χώρα μας το κυπαρίσσι έχει συνδεθεί στην αντίληψη των ανθρώπων με τα κοιμητήρια και ως εκ τούτου δεν χρησιμοποιείται πολύ σε κήπους και πάρκα. Η θεώρηση αυτή δεν είναι ορθή γιατί το κυπαρίσσι αποτελεί ένα βασικό στοιχείο του ελληνικού τοπίου και με το ευθύ κορμό σχήμα του εκτός από το θάνατο, συμβολίζει και την ανάταση του πνεύματος.

Μπορεί να χρησιμοποιηθεί σε συμμετρικούς κήπους ως αρχιτεκτονικό πλέον στοιχείο (κίονας).

Μπορεί να συνδυασθεί με άλλα δένδρα με σφαιρική, ωοειδή ή πεπλατυσμένη κόμη οπότε ξεπροβάλλει ανάμεσα τους δημιουργώντας ιδιαίτερο ενδιαφέρον στο τοπίο.

Καλό είναι να αποφεύγεται η μεμονωμένη φύτευση του.

Εχθροί - ασθένειες:

- Βασηδιομύκητες οι οποίοι είναι είδος μαγισσαριών, είτε δηλητηριώδη είτε εδωδιμα, είναι παρασιτικά και εμποδίζουν την καλή ανάπτυξη του δένδρου προσβάλλοντας όλες τις ιχνοστοιχίες και θρεπτικές ουσίες των ριζών του δένδρου.

ΛΕΥΚΗ ΛΕΥΚΗ (Ασημόλευκα) - POPULUS ALBA

Καταγωγή: Κεντρική και Νότια Ευρώπη, Δ. Σιβηρία και Δ. Ασία (1750).

Απαντάται σε

όλη την Ελλάδα. Στην ίδια οικογένεια με τις ιτιές.

Φυσικό ενδιαίτημα: Σε πεδιάδες, κοιλάδες ή λόγγους κοντά σε ποτάμια και λίμνες μαζί με ιτιές, κλήθρες κ.λπ.

Ύψος: 30 μ. σε 60 έτη.

Πλάτος: 20 μ. σε 60 έτη.

Μορφή-Σχήμα: Ακανόνιστο, ανοικτό σχήμα με αρκετές διακλαδώσεις, γκριζός κορμός και κλαδιά.

Υφή-Χρώμα φυλλώματος: Φύλλα σκούρα πράσινα στην άνω επιφάνεια και ασημόλευκα στην κάτω με χνούδι, φυλλοβόλο.

Οικολογικές απαιτήσεις: Προτιμά ελαφρά, υγρά πηλώδη εδάφη, ουδέτερα ή ελαφρά αλκαλικά. Αντέχει στον παγετό, στον άνεμο καθώς και στα υδροσταγονίδια της θάλασσας.

Ρυθμός ανάπτυξης: Ταχύς, ιδιαίτερα στα νεαρά στάδια: 3 μ. σε 5 έτη, 9 μ. σε 15 έτη.

Χρήσεις-Ιδιαίτερα χαρακτηριστικά: Προτιμάται κυρίως για τον χρωματισμό των φύλλων και του κορμού.

Κατάλληλο δένδρο για υγρές ή παραθαλάσσιες περιοχές.

Απαιτεί εκτεταμένο χώρο για να αναπτυχθεί και επομένως είναι ακατάλληλο για μικρούς κήπους.

Γενικά, οι λεύκες έχουν ευπαθές ξύλο που μπορεί να σπάσει εύκολα από ισχυρούς ανέμους.

Εχθροί - ασθένειες:

- Εντομολογικοί εχθροί όπως αφίδες και mites (ακάρια), που παρασιτούν κάτω από τα φύλλα.
- Μυκητολογικοί εχθροί όπως ρίζωμα με παθογόνους μύκητες εδάφους όπως φυτοφθόρα και φουζάρια.

ΕΛΙΑ – OLEA

Καταγωγή: Περιοχές της Μεσογείου. Στη χώρα μας απαντάται παντού.

Φυσικό ενδιαίτημα: Θαμνότοποι χαμηλού υψομέτρου μαζί με άλλα είδη της «μακί». **Μορφή-Σχήμα:** Σφαιρικό και πυκνό σε ξηρά πτωχά εδάφη, ανοικτό και ασύμμετρο σε πλούσια εδάφη. Στρεβλός κορμός και κλάδοι.

Υφή - Χρώμα φυλλώματος: Λεπτή υφή, γκριζοπράσινα φύλλα στην επάνω επιφάνεια και ασημί στην κάτω, αιθαλές.

Άνθη-Εποχή ανθοφορίας: Μικρά, λευκοκίτρινα, εύοσμα το Μάιο.

Καρπός-Εποχή καρποφορίας: Αρχικά πράσιнос και κατόπιν μαύρος, Σεπτέμβριος.

Οικολογικές απαιτήσεις: Αναπτύσσεται καλύτερα σε πτωχά, ξηρά εδάφη. Αντέχει στην ξηρασία και στη ρύπανση της ατμόσφαιρας. Δεν είναι πολύ ανθεκτικό στους παγετούς.

Ρυθμός ανάπτυξης: Αργός σε ώριμα δένδρα, ταχύτερος σε νεαρά.

Χρήσεις-Ιδιαίτερα χαρακτηριστικά: Η ελιά μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως καλλωπιστικό δένδρο κυρίως λόγω του σχήματος και του χρώματος του φυλλώματος της. Δεν έχει ιδιαίτερες απαιτήσεις και εναρμονίζεται με το μεσογειακό ελληνικό τοπίο. Ο καρπός της, εάν δεν συλλέγει, πέφτει και ρυπαίνει το έδαφος.

Δεν συνιστάται για πεζοδρόμια ή γενικά πλακοστρωμένες επιφάνειες.

Εχθροί - ασθένειες:

- Μυκητολογικοί εχθροί όπως τον παθογόνα μύκητα, βερτισίλιο, που ξηραίνει το δένδρο πολύ σύντομα.
- Εντομολογικοί εχθροί όπως ο δάκος, ο πυρηνοτρύπης, η κικκιδόμυγα και η ζευζέρα πυρήνα.

ΔΑΜΑΣΚΗΝΙΑ ΚΑΛΛΩΠΙΣΤΙΚΗ – PRUNUS PISSARDI

Καταγωγή: Περσία (1870). Ευρύτατα διαδεδομένη στη χώρα μας σε κήπους και πάρκα.

Φυσικό ενδιαίτημα: Πεδιάδες ως μεμονωμένο δένδρο.

Ύψος: 7,5 μ.

Πλάτος: 6 μ.

Μορφή-Σχήμα: Ευθύκορμο, στρογγυλή κόμη με πυκνές διακλαδώσεις.

Υφή-Χρώμα φυλλώματος: Κόκκινα-βυσσινί χρώμα φύλλων, φυλλοβόλο.

Άνθη-Εποχή ανθοφορίας: Ρόδινα μικρά τον Απρίλιο.

Καρπός-Εποχή καρποφορίας: Μικρός, στρογγυλός, πορτοκαλί, εδώδιμος, καλοκαίρι.

Οικολογικές απαιτήσεις: Αναπτύσσεται σε όλα τα εδάφη, αλλά προτιμά αμμοπηλώδη.

Αντέχει στο ψύχος, στην ξηρασία και στη σκιά.

Ρυθμός ανάπτυξης: Μέτριος (7,5 μ. σε 20 έτη).

Χρήσεις – ιδιαίτερα χαρακτηριστικά: Δένδρο που καλλιεργείται μόνο για το περίεργο κόκκινο φύλλωμα του. Δεν συνιστάται η υπέρμετρη χρησιμοποίησή του σε κήπους, πάρκα ή δενδροστοιχίες. Απαιτεί συχνά διορθωτικά κλαδέματα για να μην διασταυρώνονται και τρίβονται οι κλάδοι του. Είναι κατάλληλο για μικρές εκτάσεις γιατί δεν μεγαλώνει πολύ. Όταν αναπτύσσεται σε ηλιαζόμενες θέσεις τα φύλλα του έχουν ζωηρό βυσσινί χρώμα. Αντίθετα όταν αναπτύσσεται σε σκιά το χρώμα τους είναι μάλλον κοκκινοπράσινο.

Εχθροί - ασθένειες:

- Ίώσεις όπως τα ριζώματα.
- Εντομολογικοί εχθροί όπως ο κηροπλάστης που είναι ένα άσπρο έντομο.

ΕΛΑΤΗ ΚΕΦΑΛΛΗΝΙΑΣ – ABIES CEPHALLONICA

Καταγωγή: Ελλάδα (182υ). Απαντάται εκτεταμένα στα όρη της Ν. Ελλάδας από τα Άγραφα έως τον Ταΰγετο καθώς και σε μικρές συστάδες στη Β. Ελλάδα.

Φυσικό ενδιαίτημα: Ορεινά δάση σε υψόμετρο πάνω από 600 μ.

Ύψος: 30 μ.

Πλάτος: 10 μ.

Μορφή-Σχήμα: Κωνικό ανοικτό, κλάδοι οριζόντιοι.

Υφή-Χρώμα φυλλώματος: Στυλπνό σκούρο πράσινο χρώμα, μυτερές μικρές βελόνες, αιθαλές.

Καρπός-Εποχή καρποφορίας: Κουκουνάρια κυλινδρικά όρθια, καφεπράσινα. Το καλοκαίρι και φθινόπωρο.

Οικολογικές απαιτήσεις: Απαιτεί βαθιά, γόνιμα και υγρά εδάφη αλλά μπορεί να αναπτυχθεί και σε ξηρά, ασβεστολιθικά. Αντέχει στο ψύχος και δεν προσβάλλεται από ασθένειες.

Ρυθμός ανάπτυξης: Αργός τα πρώτα 10 έτη και ταχύτερος κατόπι (8 μ. σε 20 έτη).

Χρήσεις-Ιδιαίτερα χαρακτηριστικά: Τα κάτω κλαδιά του δένδρου ξεραίνονται και πρέπει να κόβονται με αποτέλεσμα το δένδρο να χάνει το κωνικό σχήμα του και να απογυμνώνεται.

Καλό είναι να χρησιμοποιείται μόνο σε δροσερά, υγρά κλίματα με υψόμετρο πάνω από 600 μ.

Μπορεί να χρησιμοποιηθώ ως ζωντανό χριστουγεννιάτικο δένδρο. Συνήθως είναι προτιμότερο να φυτεύεται μεμονωμένα για να προσελκύει τα βλέμματα.

Εχθροί - ασθένειες:

- Εντομολογικοί εχθροί

ΠΛΑΤΑΝΟΣ – PLATANUS ORIENTALIS

Καταγωγή: Ν.Α. Ευρώπη, Μ. Ασία (1550). Απαγτάται σε όλη την Ελλάδα και καλλιεργείται ως καλλωπιστικό από τους αρχαίους χρόνους.

Φυσικό ενδιαίτημα: Όχθες ποταμών, χειμάρρων, ρεματιές και χαράδρες σε πεδινά και ημιορεινά δάση.

Ύψος: 30 μ. σε 100 έτη.

Πλάτος: 25 μ. σε 100 έτη.

Μορφή-Σχήμα: Ευρεία, σχεδόν σφαιρική κόμη, χοντρός κοντός κορμός, που απολεπίζεται κατά πλάτος, αρκετές διακλαδώσεις.

Υφή-Χρώμα φυλλώματος: Πεντάλοβα μεγάλοφύλλα, ανοικτό πράσινο χρώμα, τραχεία υφή, φυλλοβόλο.

Καρπός-Εποχή καρποφορίας: Στρογγυλοί, μικροί αγκαθωτοί καρποί το φθινόπωρο και χειμώνα.

Οικολογικές απαιτήσεις: Αναπτύσσεται τόσο σε βαθιά & πηλώδη όσο και σε ελαφρά ξηρά εδάφη, αρκεί να μην είναι πολύ όξινα ή πολύ αλκαλικά. Προτιμά ηλιαζόμενες θέσεις. Αντέχει στον παγετό, στη ρύπανση και στα υδροσταγονίδια της θάλασσας.

Ρυθμός ανάπτυξης: Μάλλον ταχύς: 7,5 μ. σε 20 έτη (ιδιαίτερα σε νεαρό στάδιο).

Χρήσεις-Ιδιαίτερα χαρακτηριστικά: Το δένδρο λαμβάνει μεγάλες διαστάσεις και γι' αυτό απαιτεί πολύ χώρο και είναι ακατάλληλο για μικρούς κήπους. Πολύ κατάλληλο για δενδροστοιχίες λεωφόρων πολεων. Μπορεί να φυτεύει μεμονωμένα στη γλόη. Κάνει αρκετά πυκνή σκιά. Κατάλληλο για φύτευση κοντά στη θάλασσα.

Εχθροί - ασθένειες:

- Εγτομολογικοί εχθροί οι οποίοι προκαλούν κουφάλες στους κορμούς των δένδρων.

Οι κουφάλες όμως μπορεί και να δημιουργηθούν και από τις νυφίτσες αλλά και από την μεγάλη ηλικία των δένδρων.

Ο πλάτανος έχει την τάση να αλλάζει το εξωτερικό του περιτύλιγμα απομακρύνοντας τις ξηρές ίνες του κορμού, αναπνέοντας καλύτερα.

Οδός Δηληγιάννη
Φωτογραφία 1

Οδός Δηληγιάννη
Φωτογραφία 2

Οδός Κασσαβέτη
Φωτογραφία 3

Πλατεία Κεφαλαρίου
Φωτογραφία 4

ΠΙΤΤΟΣΠΟΡΟ ή ΑΓΓΕΛΙΚΗ – PITTOSPORUM TOBIRA

Καταγωγή: Κίνα, Ιαπωνία, Κορέα (1804). Χρησιμοποιείται ευρύτατα στη χώρα μας.

Ύψος: 4-5 μ.

Πλάτος: 3-4 μ.

Μορφή-Σχήμα: Διακλαδώσεις από τη βάση του κορμού, σχετικά πυκνές, σφαιρικό σχήμα. Μπορεί να λάβει τη μορφή μικρού δένδρου.

Υφή-Χρώμα φυλλώματος: ωειδή, γυαλιστερά, σκούρα πράσινα στην άνω και ανοικτά στην κάτω επιφάνεια, δερματώδη φύλλα. Μάλλον τραχεία υφή, αιθαλές.

Οικολογικές απαιτήσεις: πλούσια, υγρά, αργιλοαμμώδη εδάφη.

Ρυθμός ανάπτυξης: μέτριος.

Χρήσεις-Ιδιαίτερα χαρακτηριστικά: η πυκνή, σφαιρική μορφή του δίνει το αίσθημα της συμπαγούς μάζας.

Μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως φράκτης, καλδευμένος ή όχι.

Κλαδεύεται ως δένδρο για αίθρια και καθιστικά.

Χρησιμοποιείται ως φόντο για άλλους χαμηλότερους θάμνους.

Ιδιαίτερα κατάλληλο για φύτευση κοντά στη θάλασσα.

ΚΑΜΕΛΛΙΑ - CAMELLIA JAPONICA

Καταγωγή: Ιαπωνία, Κορέα (1800). Στην χώρα μας καλλιεργείται κυρίως σε φυτοδοχείο και σπάνια στον κήπο.

Ύψος: 4-5 μ.

Πλάτος: 2-3 μ.

Μορφή-Σχήμα: Φυτό με πολλούς κορμούς από τη βάση, όρθιους, που καταλήγουν σε πεπλατυσμένη κορυφή. Μπορεί να κλαδευθεί σε μικρό δένδρο.

Υφή-Χρώμα φυλλώματος: Δερματώδη, οβάλ φύλλα, σκούρα πράσινα στην άνω και ανοικτά πράσινα στην κάτω επιφάνεια, τραχεία υφή, αειθαλές.

Άνθη-Εποχή ανθοφορίας: Μεγάλα, πολυπέταλα, λευκρρόδινα ή και ροζ και κόκκινα, αγάλογα με την ποικιλία, με πολλούς στήμονες. Είναι ευαίσθητα και παθαίνουν ζημιά από τον άνεμο και τη βροχή. Ανθίζει από το Φεβρουάριο έως το Μάιο.

Ρυθμός ανάπτυξης: Αργός.

Οικολογικές απαιτήσεις: Απαιτεί καλά στραγγιζόμενο, όξινο έδαφος, πλούσιο σε οργανική ουσία. Δεν πρέπει να φυτεύεται σε πλήρως ηλιαζόμενες θέσεις αλλά ούτε και σε σκοτεινές. Χρειάζεται κανονικές λιπάνσεις και αρδύσεις. Σχετικά ευαίσθητο σε παγετούς.

Χρήσεις-Ιδιαίτερα χαρακτηριστικά: Πρέπει να φυτεύεται μεμονωμένα, για να αναδεικνύονται τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του.

Κατάλληλο για φυτοδοχεία σε βεράντες ή αίθρια.

ΠΕΥΚΗ ΤΡΑΧΕΙΑ (Πεύκο Θάσου) - PINUS BRUTIA

Καταγωγή: Μ. Ασία, Εύξεινος Πόντος, Δ. Ασία (1700). Στη χώρα μας απαντάται στη Θάσο, Χαλκιδική, Θράκη, Σαμοθράκη, Δωδεκάνησα, Κρήτη. Χρησιμοποιείται ελάχιστα ως καλλωπιστικό.

Φυσικό ενδιαίτημα: Θαλάσσια και ημιορεινά δάση.

Ύψος: 20 μ.

Πλάτος: 12 μ.

Μορφή-Σχήμα: Κωνική κόμη σε νεαρή ηλικία και πεπλατυσμένη αργότερα, κορμός καφεκόκκινος ευθύς.

Υφή-Χρώμα φυλλώματος: Ανοικτές πράσινες σκληρές βελόνες (ανά 2), αειθαλές.

Οικολογικές απαιτήσεις: Αναπτύσσεται σε όλα τα εδάφη σε ηλιαζόμενες θέσεις. Αντέχει στο ψύχος, στον άνεμο και στα υδροσταγονίδια της θάλασσας.

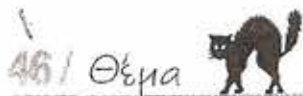
Ρυθμός ανάπτυξης: Μάλλον ταχύς: 9 μ. σε 20 έτη.

Χρήσεις - Ιδιαίτερα χαρακτηριστικά: Κατάλληλο για ανεμοφράκτες και για φύτευση κοντά στη θάλασσα. Κάνει μέτρια σκιά.

Εχθροί - ασθένειες:

- Εντομολογικοί εχθροί όπως οι κάμποι λιτανεύουσα, κάμπια.

ΣΟΒΑΡΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΣΤΑ ΑΣΤΙΚΑ ΚΑΙ ΠΕΡΙΑΣΤΙΚΑ ΠΕΥΚΑ ΤΩΝ ΔΙΑΦΟΡΩΝ ΠΕΡΙΟΧΩΝ ΤΗΣ ΑΝ. ΕΛΛΑΔΑΣ

Η βαμβακάδα των πεύκων και η αντιμετώπισή της

Του δρ Κ. Σουλιώτη*

18

Θ3

Τα τελευταία χρόνια το Μπενάκειο Φυτοπαθολογικό Ινστιτούτο, έχει επισημάνει κατ' επανάληψη τους κινδύνους που εγκυμονεί για τα πεύκα η εμφάνιση του εντόμου *Marchalina hellenica*, ενώ το ίδιο έχει κάνει και η Ευρωπαϊκή Ένωση. Η δράση του εντόμου αυτού επιφέρει την υποδόθμιση φυσικών οικοτόπων με κατάληξη την ξήρανση των πεύκων στο αστικό και περιαστικό πράσινο.

ΕΧΟΥΝ ΠΕΡΑΣΕΙ περίπου δέκα (10) χρόνια από τότε που το μυζητικό έντομο *Marchalina hellenica* (Hemiptera: Margarodidae), που προκαλεί τη βαμβακάδα, έχει δημιουργήσει πρόβλημα στο πεύκο.

Σήμερα το έντομο αυτό έχει αναπτυχθεί σε πολύ υψηλούς πληθυσμούς προ κελώντες σοβαρά προβλήματα στα αστικά και περιαστικά πεύκα των διάφορων περιοχών της Απ. Ελλάδας, όπως της Αιτίας, της Κορινθίας, της Εύβοιας, της

Βοιωτίας, της Φθιώτιδας, της Χαλκιδικής και των νησίων του Αιγαίου, ενώ μικρότεροι είναι οι προσβολές στις περιοχές της Δυτικής Ελλάδας με εξαίρεση τη Ζάκυνθο, όπου το έντομο έχει έντονη παρουσία στο νησί.

Τα προσβεβλημένα πεύκα έχουν εμφάνιση υποβαθμισμένη και κακική με τα μετέωρα που αποβάλλονται από το έντομο να καλύπτουν τον κορμό, τους κλάδους και τις βελόνες των πεύκων.

Τα συμπτώματα αυτά προδεδεικτικά κλιμακώνονται με την εμφάνιση της «καπνιάς», δηλ. μυζακιών οι οποίοι επιβάλλονται και αναπτύσσονται στο μετέωρο, προκαλώντας το «μαύρισμα» των βελόνων μειώνοντας έτσι τη φωτοσυνθετική δραστηριότητά τους. Το κυριότερο όμως αίτιο της προσβολής είναι οι παραπροσβεμένες ξηρικές κλάδους ή και ολόκληρων δένδρων έπειτα από μεγάλη και πολύχρονη προσβολή, λόγω της υπερβολικής σπορόύσης του κορμού τους.

Υφιστάμενη κατάσταση – Βιολογική ισορροπία

Παρό το γεγονός ότι το *M. hellenica* υπήρξε στους πευκόνες της χώρας μας από το 1936, εν τούτοις δεν είχε δημιουργήσει προβλήματα, αφού επικρατούσε η βιολογική ισορροπία χάρι στη δυναμική πληθυσμιακή παρουσία του φυσικού του πηχηνιστή, του ασημένιου αρπηντικού εντόμου *Neuleucoriscus kartilana*.

Το έντομο αυτό, τρεφόμενο από τα α-

Σπράγγες των πεύκων από την προσβολή του *M. hellenica*.

γά του μυζητικού, συνέβαλε δραστηρικά στη βιολογική ισορροπία μεταξύ του *M. hellenica* και του πεύκου. Όμως από το 1996 μέχρι το 2005 το *M. hellenica* αναπτύχθηκε σε ασυλήθιστο υψηλούς πληθυσμούς καθώς από τη μία πλευρά ήταν υπό την προστασία των μελισσοκομικών οργανώσεων και από την άλλη απαγορεύονταν κάθε επέμβαση με εντομοκτόνα, αφού κανένα από αυτά δεν είχε άδεια εφαρμογής στο πεύκο.

Κατ' αυτό τον τρόπο το *M. hellenica* διενεπάχθηκε μονόλευρα, η αρπηντική δραστηριότητά του *N. kartilana* παρέμεινε στα ίδια επίπεδα, ενώ το πεύκο από μόνο του ήταν αδύναμο να ανακρίψει από τη δυναμική που δημιουργεί το μυζητικό, έτσι ώστε πολλά πεύκα παρουσίασαν τα παραπροσβεμένα συμπτώματα και αδηγώθηκαν στην πλήρη ξήρανση.

Καταπολέμηση – Ολοκληρωμένη καταπολέμηση

Μετα τη δημιουργία της κατάστασης η καταπολέμηση του εντόμου είναι αναγκαία, βέβαια η αποδεκτική απ' όλους βιολογική καταπολέμηση στην παρούσα περίπτωση δεν είναι εφικτή, δεδοί η παρουσία μόνο του *N. kartilana* δεν επαρκεί ώστε να δώσει λύση. Επιπλέον γύρω από το *M. hellenica* δεν υπάρχουν άλλα κερκίρια έντομα που θα μπορού-

σαν να συμμετάσχουν, ενώ μερικά από αυτά που ζουν σε διάσπορα αυτά, όπως το *Chrysoperla carnea*, *Anthrenus pomatoris*, *Psocilla cardinalis* και κυρίως το *Cyrtolobus monstrosus*, διακινδυνεύουν στο Μπενάκειο Φυτοπαθολογικό Ινστιτούτο ως αρπηντικά του *M. hellenica* και απέχουν, αφού γρήγορα εγκατέλειψαν το πεύκο.

Άλλοι εργασιπτες έκαναν προσπάθεια να χρησιμοποιήσουν την αρπηντική καιρότητα ορισμένων πουλιών του είδους, και αυτοί όμως δεν είχαν αξιόλογο αποτέλεσμα, ενώ μέχρι σήμερα κανένα «οικολογικό» προϊόν δεν είναι έτοιμο για άμεση εφαρμογή. Παραμένει επιμένως μονόδρομος η χρησιμοποίηση των εντομοκτόνων για την αντιμετώπιση του εντόμου. Βέβαια εκκρίσεις για εφαρμογή της παραδοσιακής χημικής καταπολέμησης δεν γίνονται. Το πεύκο πρέπει να μείνει ρακιδιά από αυτή τη λογική. Οι λόγοι είναι οικονομικοί και αφορούν την προστασία του οικοσυστήματος και του περιβάλλοντος από τις διασπρινές επιπτώσεις των χημικών επιμολύσεων.

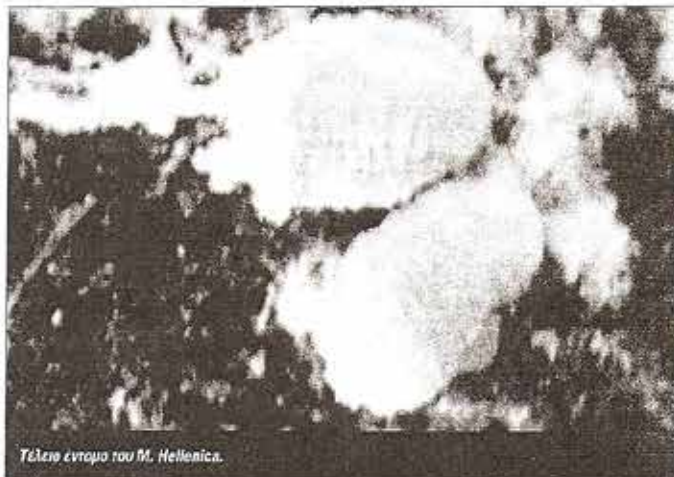
Ως αντιμετώπιση της χημικής καταπολέμησης προτείνεται από το Μπενάκειο Φυτοπαθολογικό Ινστιτούτο η «ολοκληρωμένη καταπολέμηση», που έγινε δεκτική από το υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων. Με τη σύγκριση

Το κερκίριο έντομο *N. kartilana*, αρπηντικό του *M. hellenica*.

ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ +13 08.05.07

Τέλειο έντομο του M. Hellenica.

Προβολή στα πεύκα

ινή μέθοδο δίνεται προβάδισμα στην τριτογενή δραστηριότητα του ωφέλιμου εντόμου *N. kartliana* και ακολουθεί η επέμβαση με τα εντομοκτόνα που δοκιμάστηκαν στα πλαίσια του πιλοτικού προγράμματος του 2005, που έγινε με ρηματοδότηση του υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων. Το πρόγραμμα αυτό υλοποιήθηκε από το Μπενάκειο Φυτοπαθολογικό Ινστιτούτο (ΒΠΦΙ), το Γεωπονικό Πανεπιστήμιο Αθηνών και το ΕΘΙΑΓΕ και προσέκυψε ότι το σκισσοθέντο επιτό (7) εντομοκτόνο έυωσον άριστο αποτέλεσμα στην καταπολέμηση των ερπουσών νεμερών του ετομού *M. hellenica*, χαρακτηρίζονται ε από τη χαμηλή τους τοξικότητα, είναι ήλικα προς το περιβάλλον και τα θερμά διασπώνται εύκολα, έχουν μίρή υπολειμματική δράση και σέβονται το ωφέλιμο έντομο.

Εφαρμογή της ολοκληρωμένης καταπολέμησης κατά το 2006

Με την εφαρμογή της ολοκληρωμένης καταπολέμησης το 2006 στα πεύκα της Αττικής, όπου αυτή εφαρμόστηκε ήρμωνα με τις οδηγίες του Μπενάκειου Φυτοπαθολογικού Ινστιτούτου, το αποτέλεσμα ήταν θεματικό. Όπως προέλεσαν, το *N. kartliana* έδρασε σπολασματικά μειώνοντας τον πληθυσμό

του μυζητικού σκεδών κατά 20%, ενώ (κατά μ.ά.) ο ψεκασμός που ακολούθησε μείωσε ακόμη περισσότερο το *M. hellenica* φτάνοντας σε επιτυχία το 80-85%.

Αξίζει να σημειωθεί ότι τα χρησιμοποιθέντα εντομοκτόνα λήτυχαν το στόχο τους χωρίς να παρουσιάσουν ή να αναφερθούν ανεπιθύμητες παρενέργειες τόσο προς τον άνθρωπο και το ζώο όσο και προς το γενικότερο οικοσύστημα.

Στις άλλες περιπτώσεις η αποτελεσματικότητα των ψεκασμών ήταν λιγότερο επιτυχής. Προφανώς ο ψεκασμός έγινε σργό (με κάποια καθυστέρηση), ο

πότε οι νέμερες του εντόμου είχαν κρυφθεί στα ρυτιδώματα του πεύκου. Τέλος υπάρχουν και περιοχές όπου δεν σημειώθηκε καμία πρόοδος καθώς δεν έγινε καμία προσπάθεια καταπολέμησης.

Η βαμβάκα των πεύκων το 2007

Όπου το 2006 έγινε επέμβαση για την αντιμετώπιση του εντόμου, η προβολή για φέτος είναι αισθητά περιορισμένη. Ακόμη και σε εκείνα τα πεύκα όπου η επέμβαση δεν ήταν απόλυτα επιτυχής, αφού έγινε με μικρή καθυστέρηση, η μείωση του πληθυσμού του *M. hellenica* είναι ορατή. Βεβαίως ορατή είναι και η

πλήρης ανάπτυξη του εντόμου, όπου δεν έγινε καμία προσπάθεια αντιμετώπισης. Τα πεύκα στην περίπτωση αυτή εξακολουθούν να φέρουν τα γνωστά πλέον σημάδια της ζημιάς και της κακελίας που προκαλεί το έντομο.

Επομένως για φέτος αρχικά αναμένεται η δραστηριοποίηση του ωφέλιμου εντόμου *N. kartliana* και ακολούθως η πραγματοποίηση μιας επέμβασης με ένο από τα έξι (εκ των ως άνω επιτά δοκιμασθέντων) εγκεκριμένα στις 9.5.2007 από το υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων (ΥΑΑΤ) εντομοκτόνα (XELMONA, TRIONA, SAVONA, SAF-T-SIDE, APPLAUD και ADMIRAL 10 EC), σύμφωνα με τις σχετικές εγκρίσεις από το ΥΑΑΤ, ώστε σε βόθος χρόνου 3-4 ετών να ελέγξει η προβλεπόμενη βιολογική ισορροπία, όπως αυτή επικρατούσε χωρίς επεμβάσεις στα πεύκα των αστικών και περιουσιακών περιοχών.

ΤΟ ΜΠΕΝΑΚΕΙΟ Φυτοπαθολογικό Ινστιτούτο έχει εδισομάνει κατ' εωανάλητη τα τελευταία χρόνια ότι το έντομο αυτό είναι εδιθλαβές, ώργημα των εδιθεβαίνωνι ώρσφρατα και η Ευρωπαϊκή Ένωση. Η δράση των εντόμων εδιφέρει την αλλοίωση των δασικών οικοτόπων ως αωστέλεσμα της ζήρασης των ώείκων στο αστικό και ώρηιαστικό ώράσινο

*Ο Δρ Κ. Σουλιάτης είναι Ερευνητής Β', Προϊσταμένος Εργαστηρίου Γεωργικής Εντομολογίας Μπενάκειου Φυτοπαθολογικού Ινστιτούτου.

ΜΠΕΝΑΚΕΙΟ ΦΥΤΟΠΑΘΟΛΟΓΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ
Τμήμα Εντομολογίας & Γεωργικής Ζωολογίας
Εργαστήριο Μικροβιολογίας και Παθολογίας Εντόμων
Κάμπια της πεύκης

Thaumetopoea pityocampa (Denis and Schiffermüller) (Lepidoptera:
Thaumetopoeidae)

Κατάλληλη εποχή για την αντιμετώπιση του εντόμου είναι η χρονική περίοδος μεταξύ Οκτωβρίου-Νοεμβρίου πριν οι μικρές κάμπιες σχηματίσουν πάνω στα δένδρα "σακούλες".

Για την αντιμετώπιση του πολύ καλά αποτελέσματα δίνουν τα κυκλοφορούντα Μικροβιακά εντομοκτόνα που έχουν σα βάση τον εντομοπαθογόνο βάκιλλο *Bacillus thuringiensis*, που είναι κατάλληλα για βιολογική καταπολέμηση, δηλαδή ακίνδυνα για τον άνθρωπο, τα ζώα και τα φυτά.

Στο εμπόριο κυκλοφορούν εμπορικά σκευάσματα (βλ. επόμενη σελίδα). Όπως αναφέραμε, είναι ακίνδυνα, ακόμη και για τις μέλισσες και θανατώνουν μόνο τις κάμπιες των Λεπιδοπτέρων εντόμων, όπως είναι η πιτυοκάμπη.

Η δόση που θα χρησιμοποιηθεί, αναγράφεται στα κουτιά της συσκευασίας. Γενικά χρησιμοποιούνται για κάθε πέυκο 10 γραμ. από το προϊόν, διαλυμένα σε ανάλογη ποσότητα νερού, ώστε να γίνει καλό λούσιμο του δένδρου (π.χ. για μεγάλο πέυκο χρειάζονται 15-20 λίτρα νερό). Μετά τον ψεκασμό δεν θα πρέπει να βρέξει για 2-3 ημέρες για να έχουμε ένα καλό αποτέλεσμα. Εάν βρέξει, θα επαναληφθεί ο ψεκασμός.

Κατά τη διάρκεια του χειμώνα δεν μπορεί να γίνει επέμβαση με βιολογικό παρασκεύασμα, γιατί οι κάμπιες είναι κλεισμένες στις "σακούλες". Τυχαίνει μερικές φορές σε ήπιους χειμώνες και με ηλιόλουστες ημέρες οι κάμπιες να βγαίνουν και να κυκλοφορούν στις πευκοβελόνες. Αυτές τις ώρες, εάν γίνει επέμβαση με ένα από τα παραπάνω αναφερόμενα σκευάσματα, πιθανόν να έχουμε ικανοποιητική καταπολέμηση. Επειδή όμως οι συνθήκες αυτές δεν είναι πάντοτε εφικτές για την αντιμετώπιση του προβλήματος την εποχή αυτή, θα πρέπει να γίνει μηχανική καταστροφή στις σακούλες με κοπή και καύση σε δοχεία που προστίθεται πετρέλαιο επειδή είναι εξαιρετικά άκαυστες.

Την εποχή που το έντομο κατεβαίνει από τα δένδρα για να νυμφωθεί μέσα στο έδαφος, δεν είναι εύκολη η καταπολέμησή του. Σε περιπτώσεις αλλεργικών καταστάσεων συνιστάται η απομάκρυνση ρους με μηχανικά μέσα και στη συνέχεια το κάψιμο.

Τα δέντρα εκτός από τις ασθένειες από τις οποίες προσβάλλονται, υπόκεινται και σε αλλοιώσεις από άλλους παράγοντες όπως το κλίμα, ο άνθρωπος, η ατμοσφαιρική ρύπανση κ.τ.λ

Πιο αναλυτικά, το κλίμα επηρεάζει άμεσα τα δέντρα καθώς ,οι χιονοπτώσεις και οι χαμηλές θερμοκρασίες το χειμώνα, η λειψυδρία και οι υψηλές θερμοκρασίες του καλοκαιριού προκαλούν βλάβες τόσο στο εσωτερικό όσο και στο εξωτερικό τμήμα τους. Σημαντικός είναι επίσης κ ο ανθρωπινός παράγοντας καθώς η διέλευση βαρέων οχημάτων στους στενούς δρόμους της Κηφισιάς έχουν ως αποτέλεσμα την αποκοπή κλαδιών και τμημάτων των κορμών τους. Τέλος η όξινη βροχή , τα καυσαέρια των οχημάτων τα βαρέα μέταλλα από τον μολυσμένο υδροφόρο ορίζοντα είναι μερικοί από τους παράγοντες τις ατμοσφαιρικής ρύπανσης.

οδός Κασσαβέτη
Φωτογραφία

Κοιμητήριο Κηφισιάς
Φωτογραφία 1

Οδός Δηλιγιάννη
Φωτογραφία 1

*Οδός Δηληγιάννη
Φωτογραφία 2*

*Οδός Δηληγιάννη
Φωτογραφία 3*

*Οδός Δηληγιάννη
Φωτογραφία 4*

Κηφισία

ΕΤΟΣ 14ον - Δρ. Φώλου 213 Σάββατον 7 Ιουλίου 1979

ΤΙΜΗ ΦΥΛΛΟΥ ΔΡΧ. 10

Έδρα: Αθήνα
ΓΕΩΡΓ. ΠΡΕΣΒΥΡΑΚΟΣ
Παναθήνα - Εδύρα
ΕΥΘΕ Γ. ΠΡΕΣΒΥΡΑΚΟΥ
Γραφείο:
Κηφισία 232 - Κηφισία
Τηλ. 92 11 590 - 82 61 832

ΕΞΟΔΙΚΟΣ ΤΩΝ ΑΦΩΝ ΒΛΙΟΠΟΥΛΩΝ ΣΤΟΝ κ. ΖΩΜΟΠΟΥΛΟ

Κρίσιμη διαπραγμάτευση προέβλεπε απόλυτη απόφαση στην Σύνοδο των Αφών Βλίοπουλων, η οποία πραγματοποιήθηκε στην πόλη της Αθήνας, με την παρουσία των μελών της Επιτροπής Εξοδικών των Αφών Βλίοπουλων, η οποία συνεδρίασε στην αίθουσα του κ. Ζωμοπούλου, στις 25 Ιουλίου 1979. Η Σύνοδος αποφάσισε να προχωρήσει στην ίδρυση της Ενώσεως των Αφών Βλίοπουλων, η οποία θα αποτελείται από όλους τους μετέχοντες στην Σύνοδο, με την εξαίρεση των μελών της Επιτροπής Εξοδικών, η οποία θα συνεχίσει να λειτουργεί ως επιτροπή της Ενώσεως.

'Η «Μάχη του πρασίνου» ενώνει τώρα όλους τους Κηφισιώτες

ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΤΑΣΙΑ ΤΟΥ ΔΑΣΟΥΣ ΚΟΚΚΙΝΑΡΑ ΑΠ' ΤΑ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΑ ΣΥΜΦΕΡΟΝΤΑ ΙΔΙΩΤΩΝ

Όλο και περισσότερο έντονη μας τρέφει η ανησυχία μας για την πρόταση που υποβάλλεται για την εκμετάλλευση του δάσους Κοκκίναρα - στην περιοχή του χαλού δέντρου - και η οποία αφορά καταγραφή ενός φυσικού χώρου που θα τρέφει μελλοντικά συμφέροντα δύο διαφόρων ιδιοκτητών. Η πρόταση αυτή είναι ιδιοκτησίας του κ. Ζωμοπούλου, ο οποίος και είναι ο κύριος υπεύθυνος της πρότασης. Η πρόταση αυτή αφορά την εκμετάλλευση του δάσους Κοκκίναρα, η οποία είναι ένας από τους πιο σημαντικούς χώρους της Κηφισίας. Η πρόταση αυτή είναι ιδιοκτησίας του κ. Ζωμοπούλου, ο οποίος και είναι ο κύριος υπεύθυνος της πρότασης.

ΟΧΙ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΛΙΓΟΥΣ ΤΟ ΣΠΙΤΙ ΤΟΥ ΔΡΟΣΙΝΗ

Με το θέμα της οικίας Δροσινή και την περιγραφή της από το οικοδόμο Πυλαγόρα στην ΧΕΝ, εξαρχαίται ό φυσικός συνδυασμός που δημιουργείται με το κτίριο. Η οικία Δροσινή είναι ένα από τα πιο σημαντικά κτίρια της Κηφισίας. Η οικία Δροσινή είναι ένα από τα πιο σημαντικά κτίρια της Κηφισίας. Η οικία Δροσινή είναι ένα από τα πιο σημαντικά κτίρια της Κηφισίας.

Μονοδρομούν οι 'Αχώνηδες του Τόπου

Με τη λήξη των εργασιών της κατασκευής του δρόμου που οδηγεί από τον δρόμο της Αχώνης προς τον δρόμο της Τόπου, οι 'Αχώνηδες του Τόπου έχουν αρχίσει να κινούνται με την ίδια κατεύθυνση. Η κατασκευή του δρόμου αυτόν είναι ένα από τα πιο σημαντικά έργα της Κηφισίας. Η κατασκευή του δρόμου αυτόν είναι ένα από τα πιο σημαντικά έργα της Κηφισίας.

Οι διοργανωτές του προγράμματος ψυχαγωγίας στο Κέντρο Ψυχαγωγίας.

ΤΟ «ΜΠΟΥΛΙΝΓΚ» ΕΝΔΙΑΣΥΝΑΓΟΝΙΣΤΟ ΚΕΝΤΡΟ ΨΥΧΑΓΩΓΙΑΣ

Έγιναν τα επίσημα εγκαινία του «Μπουλινγκ» Κέντρου της Κηφισίας, το οποίο είναι ένα από τα πιο σημαντικά κτίρια της Κηφισίας. Η κατασκευή του κέντρου αυτού είναι ένα από τα πιο σημαντικά έργα της Κηφισίας. Η κατασκευή του κέντρου αυτού είναι ένα από τα πιο σημαντικά έργα της Κηφισίας.

bowling center
ΣΤΟ ΠΑΡΚΟ ΣΤΑΥΡΟΥ
ΟΙ ΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ
ΕΙΝΑΙ ΣΤΟ
bowling center
Για τις καλύτερες σας διακοπές ο δικός σας χώρος είναι ο Bowling Center. Αλλά και για τους φίλους σας, οργανώνουμε με επιμέλεια και προσοχή όλες τις δραστηριότητες μας. Πλεονεκτήματα από δωμάτια μονάδα STEREO, κα δασική Πάρκο ΑΝΕΤΟ Ελάση, κα δασική Ακίνη, κα δασική Κήπος. Ας περάσει ένα καλό "Η ένα ποτό" Η κα θέσει να φάτε. Και φυσικά καίτε γλυκό Αλάτι. ΣΤΟ BOWLING CENTER την γλυκιά φωνή της Κηφισίας μας από την Κηφισία.

Αποραιτητη επανόρθωση σχετικά με τους δρομους οδομής ως
Από τους διοργανωτές του προγράμματος ψυχαγωγίας στο Κέντρο Ψυχαγωγίας, ανακοινώνεται η επανόρθωση των δρόμων οδομής. Η επανόρθωση των δρόμων οδομής είναι ένα από τα πιο σημαντικά έργα της Κηφισίας. Η επανόρθωση των δρόμων οδομής είναι ένα από τα πιο σημαντικά έργα της Κηφισίας.

ΠΡΟΣ ΕΠΙΣΚΕΠΤΕΣ
ΜΟΥΣΕΙΟΥ ΤΟΥΛΑΝΗ
(Φυσικής Ιστορίας)
ΛΕΒΙΔΟΥ 13 - ΚΗΦΙΣΙΑ
Καθημερινός 10-13.00 και 5-8.30
και τις Κυριακές εκτός Παρασκευής

ΑΝΕΥΤΥΧΕ ΣΤΟΥΣ ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΟΥΣ Ο.Σ.Α.Ο.Ν.
Απολυτική επιτυχία στην Πανελλήνια Ομοσπονδία Ο.Σ.Α.Ο.Ν. Η ομάδα της Κηφισίας κέρδισε το πρωτάθλημα. Η ομάδα της Κηφισίας κέρδισε το πρωτάθλημα. Η ομάδα της Κηφισίας κέρδισε το πρωτάθλημα.

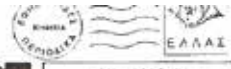
Η PORTOFINO PIZZA
ΣΑΣ ΠΕΡΙΜΕΝΕΙ ΝΑ ΣΑΣ ΠΡΟΪΩΘΕΙ ΤΗ ΓΝΩΣΤΗ ΠΕΡΙΠΟΙΗΣΗ ΤΗΣ ΣΤΟ ΜΑΓΕΥΤΙΚΟ & ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΤΩΝ ΝΕΩΝ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΩΝ ΤΗΣ ΣΤΟ ΚΕΦΑΛΑΡΙ
ΔΕΑΝΓΙΑΝΗ 68 ΚΑΙ ΑΥΡΑΣ ΤΗΛΕΦΩΝΑ 80.17.478 - 80.17.320
Σταθμολόγιο Σαγγαρίου, Λαύρα Ροδόλα και Γεωργίου Ελευθέριου ΜΠΟΥΔΑΣ ΚΑΙ ΣΤΗΝ ΠΛΑΤΕΙΑ ΚΗΦΙΣΙΑΣ Κηφισίας 236 Πλατεία Πλατάνου Τηλέφωνο 80.12.701
ΤΑ ΑΛΛΑ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑ ΜΑΣ
(1) Πλατεία Άγρος Παρασκευής Τηλέφωνο 7 Τηλ. 691 517 - 691 818
(2) Καλλιθέα Μεσογέιου 23 Τηλ. 6823 448 - 6824 371
(3) Ηράκλειο Υψηλάντη 112 Τηλ. 7019 093 - 7015 290
(4) Πλατεία Νέων Καλλιθέα Τηλ.
(5) Πλατεία Νεοφύτου 37 Τηλ. 7709 666 - 7774 333
(6) Αγρίνιο 124 Τηλ. 8238 401 - 8514 100
(7) Πλατεία Άγρος Παρασκευής Τηλέφωνο 5 Τηλ. 691 517
(8) Ασκονιστός Πλατεία 19 Αγρίνιο - Τηλ. 2423011
(9) Καλλιθέα Πλατάνου 22 Τηλ. 793 333 - 726 333
(10) Πλατεία Φαλακρού Ασκονιστός Τηλ. 2575 600
ΒΟΛΟΥ: Αρτέμιδιαν και Ταταλή 2 Τηλ. 0674 20 270
ΛΑΜΙΑΣ: Πρωτομαρτιάδης 6 (πλητ. Τομαρίδης) Τηλ. 255 094

Κηφισία

ΕΤΟΣ 28 - Αρ. φύλλου 388 - Φεβρουάριος 1993

ΤΙΜΗ ΦΥΛΛΟΥ ΔΡΧ. 100

Μαρούσι - Διοικητικό
ΓΕΩΡΓ. ΓΡΗΓΟΡΑΚΟΣ
Διοικητικό - Τηλ. 0100
ΕΠΙΧ. Γ. ΓΡΗΓΟΡΑΚΟΥ
ΕΜΜ. ΜΠΕΝΑΚΗ 10
145 62 - ΚΗΦΙΣΙΑ
Τηλεφωνία 00.12.156

Η ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΑΡΧΗ ΑΣΦΑΛΙΣΕ Όλους τους μαθητές των Σχολείων μας ΣΤΗΝ ΕΘΝΙΚΗ ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΗ

Την Πέμπτη 26 Φεβρουαρίου στις 6 το απόγευμα, ο Δήμαρχος της Κηφισίας κ. Δημήτρης Κωνσταντίνου, ήταν επίκεντρο της Δέσμης των Αρχηγών Σχολείων της πόλης μας, στην αίθουσα των Παιδαγωγικών Κέντρων για να τους ενημερώσει για την ασφαλιστική κάλυψη των παιδιών τους. Ο Δήμαρχος, ο οποίος συνοδεία του κ. Δημήτρη Κωνσταντίνου, της κ. Μαρίτσας Κωνσταντίνου και της κ. Βασιλικής Κωνσταντίνου, παρουσίασε στους εκπαιδευτικούς τους Σχολείων της πόλης μας, τις υπηρεσίες που προσφέρει η ΕΘΝΙΚΗ ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΗ.

Ο Δήμαρχος κ. Κωνσταντίνου τονίζει ότι η ασφαλιστική κάλυψη των παιδιών μας αποτελεί ένα σημαντικό βήμα στην προσπάθειά μας να τους προστατέψουμε και να τους δώσουμε ένα καλύτερο μέλλον.

ΕΓΙΝΑΝ ΣΕ ΕΝΑ ΜΗΝΑ Δυο ληστείες στην Κηφισιά!

Η ΜΙΑ ΣΕ ΤΡΑΠΕΖΑ ΚΑΙ Η ΑΛΛΗ ΣΕ ΧΡΥΣΟΧΕΙΡΙΟ

Παρά τριάντα η ώρα μας γίνεται άσφαλτος με τις αβήματες εγκληματικές ενέργειες. Πέντε λεπτά πριν μεσημέρι, στην πλατεία και οδό, που είναι οδός σε κωμόγραμμα ήταν στην πλατεία, οι κωμόγραμμα οδοί της πόλης, της οδού Κωνσταντίνου, Κωνσταντίνου και Σαρκενίου, όπου και μαζήθηκαν οι αστυνομικοί, όπως ανακοινώθηκε στη σημερινή συνεδρίαση της Π.Δ.Α. Η πρώτη ληστεία έγινε στην πλατεία, όπου ένας άνδρας ήταν με τον παλτό του και την τσάντα του. Ο δράστης, ο οποίος ήταν με το πρόσωπο κρυμμένο, πήδηξε στον τραπέζι και πήρε τον παλτό και την τσάντα.

ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΑΙΔΙΑ Δημοτικό Συμβούλιο

Το Δέλιτο 26 Φεβρουαρίου, το απόγευμα, στην αίθουσα των Παιδαγωγικών Κέντρων, με πρωτοβουλία της Π.Δ.Α. Κηφισίας, έγινε η συνεδρίαση του Δημοτικού Συμβουλίου. Στην συνεδρίαση, η οποία έγινε με την παρουσία του κ. Δημήτρη Κωνσταντίνου, του κ. Δημήτρη Κωνσταντίνου, της κ. Μαρίτσας Κωνσταντίνου και της κ. Βασιλικής Κωνσταντίνου, συζητήθηκαν τα θέματα που αφορούν την παιδεία στην πόλη μας.

ΑΠΟ ΤΙΣ ΔΥΟ ΠΡΩΤΕΣ ΓΕΩΤΡΗΣΕΙΣ

Αφθονο Νερό!...

ΣΤΑ ΔΥΟ ΑΛΗΘΗ ΠΛΑΤΕΙΑΣ ΠΛΑΤΑΝΟΥ ΚΑΙ Ν. ΚΗΦΙΣΙΑΣ

Όπως είναι οι άλλες που γίνονται, τα δύο γεωτρήματα σε Κηφισία, στην πλατεία Κηφισίας και στην πλατεία Πλατάνου, είναι τα πρώτα που θα κατασκευαστούν σε ολόκληρη την πόλη. Η πρώτη γεωτρήση έγινε στην πλατεία Κηφισίας, όπου και βρέθηκε νερό σε βάθος 10 μέτρων. Η δεύτερη γεωτρήση έγινε στην πλατεία Πλατάνου, όπου και βρέθηκε νερό σε βάθος 15 μέτρων.

Όλοι Συμβουλή

Σεβαστοί πατριώτες, σας ζητούμε να συμβουλευτείτε τον κ. Δημήτρη Κωνσταντίνου, Δήμαρχο της Κηφισίας, για να ενημερωθείτε για τα δικαιώματά σας. Η συμβουλή είναι δωρεάν και γίνεται σε όλες τις υπηρεσίες της πόλης.

ΜΕ ΔΙΟΡΓΑΝΩΣΗ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΜΑΣ Το 15ο Πρωτάθλημα «Σκακιού Γυναικών» ΑΠΟ 2 ΕΩΣ 15 ΜΑΡΤΙΟΥ

Το σκακίδι είναι η βασική διασκέδαση για τις γυναίκες. Το 15ο Πρωτάθλημα «Σκακιού Γυναικών» διοργανώνεται από τον Δήμο Κηφισίας, με την παρουσία της κ. Μαρίτσας Κωνσταντίνου, της κ. Βασιλικής Κωνσταντίνου και της κ. Σοφίας Κωνσταντίνου. Το πρωτάθλημα θα διεξαχθεί στην αίθουσα του Δημοτικού Συμβουλίου, από τις 2 έως τις 15 Μαρτίου.

Συμβουλές για οικονομία του νερού

1. Κλείνετε το νερό όταν πλένετε τα πιάτα.
2. Μην αφήνετε το νερό να τρέχει στο μπάνιο.
3. Χρησιμοποιείτε μόνο το νερό που χρειάζεστε.
4. Ελέγχετε τα σωτήρες των υδραυλικών.
5. Χρησιμοποιείτε το νερό που περισσεύει για να ποτίσετε τα φυτά.

1. ΜΕ ΤΑΧΥΔΡΟΜΙΚΗ ΕΠΙΣΤΑΣΗ
2. ΣΤΗ 3003 ΒΑΝΚ Α. Κηφισίας και Παιδαγωγικών Κέντρων στην οδό Κωνσταντίνου 12167-401 Λογισμικό
3. ΣΤΑ ΓΕΩΤΡΗΣΙΑ ΜΕΣ ΩΣΤΕ ΜΠΕΝΑΚΗ 10, όπου θα χρεωστείτε με τους δόλους της οδού. Τηλεφωνία για συνέντευξη 8012156.

ΟΡΕΣ ΕΠΙΣΚΕΦΕΣ
Μουσείου Γουλανδρή
(Ευαίσθητες Ιστορίες)
ΑΕΓΙΔΙΟΥ 13 - ΚΗΦΙΣΙΑ
Η είσοδος είναι 300 δραχ. για τα παιδιά και για τους μαθητές καλοκαιριών είναι 100 δραχ. Ανοικτό καθημερινά και Κυριακή 9 - 2.30 Παρασκευή κλειστά

ΝΕΟ
Τηλεφωνία
80.12.156
ΑΝΤΙΣΤΗΝ ΕΠΙΣΤΑΣΗ ΤΗΣ ΠΟΛΗΣ ΚΗΦΙΣΙΑΣ, Ο ΔΗΜΟΣ ΚΗΦΙΣΙΑΣ ΔΙΟΡΓΑΝΩΝΕΙ ΤΟ 15ο ΠΡΩΤΑΘΛΗΜΑ «ΣΚΑΚΙΟΥ ΓΥΝΑΙΚΩΝ» ΑΠΟ ΤΙΣ 2 ΕΩΣ ΤΙΣ 15 ΜΑΡΤΙΟΥ. Η ΕΙΣΟΔΟΣ ΕΙΝΑΙ 300 ΔΡΑΧ. ΓΙΑ ΤΑ ΠΑΙΔΙΑ ΚΑΙ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΜΑΘΗΤΕΣ ΚΑΛΟΚΑΙΡΙΩΝ ΕΙΝΑΙ 100 ΔΡΑΧ. ΑΝΟΙΚΤΟ ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΑ ΚΑΙ ΚΥΡΙΑΚΗ 9 - 2.30 ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ ΚΛΕΙΣΤΟ.

11. ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΠΤΥΧΙΑΚΗΣ ΑΣΚΗΣΗΣ

Για την υλοποίηση της πτυχιακής μας άσκησης συλλέξαμε υλικό από την Βιβλιοθήκη της Κηφισιάς και από τη Δημοτική Βιβλιοθήκη Στροβόλου (Κύπρου). Επίσης παρακολουθήσαμε σεμινάρια που αφορούσαν την διαχείριση του προγράμματος G.I.S. Παράλληλα ενοικιάσαμε ταχύμετρα για την αποτύπωση των δέντρων. Σημαντικές ήταν και οι πληροφορίες που μας έδωσαν μερικοί άνθρωποι που γνωρίζουν και αγαπούν την Κηφισιά και το πράσινό της.

*Οδός Λεβίδου
Φωτογραφία 1*

12. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Ø «75 χρόνια Δήμος Κηφισιάς» Ευαγγελία Βαλάτα- Τσίαμα
- Ø «Αρχόντισσα Κηφισιά» Μαίρη Σιμώνη – Λιλιού
- Ø «Κηφισιά» Μαρία Καραβία
- Ø «Κηφισιά. Όψεις της ιστορίας της πόλης και τα αρχαιακά τεκμήρια»
- Ø «Καλλωπιστικά φυτά για ελληνικούς κήπους» Γιάννης Α. Τσαλικίδης
- Ø Design garden
- Ø Διαδίκτυο

Ευχαριστούμε την εταιρεία MARATHON DATA, τον κο Άδωνη Κοντό και την κα Κατερίνα Γκαγκάκη, το Μπενάκειο φυτοπαθολογικό ινστιτούτο, το Εθνικό Κέντρο Περιβάλλοντος και Αειφόρου Ανάπτυξης, τη Φυτοκηπευτική Χαλανδρίου και τους κηπουρούς του Άλσους Κηφισιάς και Προφήτη Ηλία.